

Ҳозир замон ўзгарди, одамлар энди кечагидай яшашга мажбур эмас. Энг катта масала — жойлардаги ижро ҳоқимияти раҳбарлари бугунги ҳаёт, ҳаракат, шиддатга мос ишлаши керак.

Шавкат МИРЗИЁЕВ

Hurriyat

Mustaqil gazeta

2021-yil
21-aprel
chorshanba
№ 17 (1233)

Gazeta 1996-yil dekabrda chiqarilgan

www.uzhurriyat.uz

gazhurriyat@mail.ru

t.me/hurriyatuz

Hurriyat gazetasi

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
Ф А Р М О Н И

ИККИНЧИ ЖАҲОН УРУШИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИ РАВБАТЛАНТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Мамлакатимизда 9 май умумхалқ байрами – Хотира ва Қадрлаш куни ўтказилиши, шунингдек, Иккинчи жаҳон урушида ҳалок бўлганлар хотирасини абадийлаштириш, бугун ҳам сафларимизда туриб Ватанимизнинг обрў-эътиборини юксалтиришга, ёшларни маънавий-ахлоқий жиҳатдан тарбиялашга ҳисса қўшаётган фахрийларни эъзозлаш ҳамда фашизм устидан қозонилган ғалабанинг 76 йиллиги нишонланиши муносабати билан уруш қатнашчилари ва ногиронларини моддий рағбатлантириш мақсадида:

1. Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва ногиронларига **12 000 000 (ўн икки миллион) сўм миқдоридан бир марталик пул мукофоти** белгилансин.
2. Мазкур Фармонни бажариш билан боғлиқ бўлган сарф-харажатлар Ўзбекистон Республикасининг республика бюджети маблағлари ҳисобидан амалга оширилсин.
3. Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати, Молия вазирлиги, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги Иккинчи жаҳон уруши қатнашчилари ва ногиронларига ушбу пул мукофотининг тантанали топширилишини таъминласин.
4. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари Мудофаа вазирлиги, Ички ишлар вазирлиги, Маданият вазирлиги, Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазирлиги, Республика Маънавият ва маърифат маркази, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан биргаликда **карантин қоидаларига риоя қилган ҳолда** Ватанимиз озодлиги ва шон-шарафи ҳимоячиларига бағишланган махсус учрашувлар ва маданий-маърифий кечаларни ўтказсин.
5. Мазкур Фармоннинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти **Ш. МИРЗИЁЕВ**

Тошкент шаҳри,
2021 йил 20 апрель

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
Қ А Р О Р И

ХОТИРА ВА ҚАДРЛАШ КУНИГА ТАЙЁРГАРЛИК КЎРИШ ВА УНИ ЎТКАЗИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Иккинчи жаҳон уруши миллионлаб бегуноҳ одамларнинг бевақт ўлимига, мислсиз йўқотишлар ва талафотларга сабабчи бўлган дунёдаги энг дахшатли, қонли қирғинлардан бири сифатида инсоният тарихида муҳрланиб қолди.

(Давоми 2-бетда.)

ОЧИҚЧАСИГА ГАПЛАШАМИЗ

**“Газетанинг замони ўтяпти”.
Бу — баъзи бўлмағур одамларнинг гапи! Ва баъзи маърифатдан узоқ раҳбарларга ёқаётган гап.
Яқинда маҳалла ва оилани қўллаб қувватлаш вазирига узоқ йиллар хотин-қизлар кўмитаси кўмаги ва муассислигида нашр этилиб келинган ва оддий одамларга, халққа яқин бўлиб келган нашримиз – “Оила ва жамият” таҳририяти вакиллари киришибди. Газетанинг ҳозирги молиявий аҳволи оғирлигини айтиб, обуна ташкил қилишда ёрдам сўрашибди.
Ва кутилганидек, рад жавоби берилган.**

Алам қилади! Биласизми, биз “Оила ва жамият”да шаклланган янгича журналистика мактабидан кўп нарсани олиб катта бўлган авлодмиз, газетачилик анъаналарини ҳеч ҳам эсдан чиқаролмаймиз. Бир вақтлар бу газетанинг адади ҳозирги энг кўп чиқаётган нашрдан ҳам бир неча баробар кўпроқ эди. Ва у ўйламанки, бугунги манадан деган мутасадди ташкилотдан кўра одамларга яқинроқ, дардкашроқ, ҳамдардроқ эди. Бу катта ва жуда кўп меҳнатлар эвазига эришилган эътироф. Буларнинг ўрнига нима бор? Ҳозир ўша яқинлик етаоладиган ўзаро яқинлик, алоқа йўқ-ку! Ҳозир уйма-уй юрибмиз. Ваҳоланки, ўша пайтда газеталар борарди уйма-уй...

Бугун баъзи замоннинг “ақли дониш”лари гаджетлар-у, сайтлар орқали дунёни забт этиш мумкин, деб уйлашади. Лекин бу доноларнинг ҳаёлига ҳам келмай-

дики, гаджетлар ҳатто пойтахт Тошкентда ҳам яхши ишламайпти. Қишлоқларни гапириш эса мутлақо ортиқча! Мана, янги гап, яқингинадаги гап: Россия бош вазири ўринбосари Дмитрий Чернишенко мамлакатнинг ҳудудини 2030 йилгача интернет билан тўлиқ таъминлашга бор кучимизни сарфлаймиз, деб баёнот берган. Ҳали буюм бир ваъда. Амалда қачон бўлишини вақт кўрсатади. Биз Россиядан бу борада илғорлаб кетмагандирмиз ёки адашдимми? Бирови Европамиз, Америкада ўқиб келиб Ўзбекистонда Америка дунёсини тасаввур қилса, биз айбдоримизми?

2-6

ВАЗИЯТГА НАЗАР

Қайси вазирликларда КОРРУПЦИЯ юқори?

“Қаторда норинг бўлса, юкинг ерда қолмайди”, деган мақоли бор халқимизнинг. Яхши гумон билан, бир хайри бордир бу гапнинг, коррупция одамларимизнинг онгига сингиб кетмагандир, деймиз-да. Лекин сўнгги пайтларда деярли барча соҳаларда “мансабини суиистеъмол қилиш”, “талон-торож қилиш” билан боғлиқ ҳолатлар тобора кўпайиб бораётгандек.

Президентимизнинг 2020 йил 29 июндаги “Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПФ–6013-сон Фармони ва “Ўзбекистон Республикаси Коррупцияга қарши курашиш агентлиги фаолиятини ташкил этиш тўғрисида”ги ПҚ–4761-сон қарорига мувофиқ Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг ташкил этилишига ҳам мамлакатда коррупция билан боғлиқ вазиятларнинг ортиб бораётгани сабаб бўлган эди. Агентлик ташкил этилганига қарийб бир йил бўлди, шу вақт мобайнида коррупцияга қарши курашиш борасида нима ишлар қилинди? Кўни кеча пойтахтимиздаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги мажлислар залида Коррупцияга қарши курашиш агентлиги вакиллари иштирокида матбуот анжумани бўлиб ўтди. Коррупцияга қарши курашиш агентлиги бошқарма бошлиғи Зухриддин Қодиров, агент-

ликнинг масъул ходимлари Бекзод Раҳмонов, Обиджон Латипов ҳамда Республика ҳисоб палатаси ходими Бахтиёр Юнусовлар иштирок этган мазкур матбуот анжуманида агентликнинг фаолиятдан хабардор бўлиш, масъулларга савол билан муносабат қилиш имкони туғилди. Республика ҳисоб палатаси ходими Бахтиёр Юнусовнинг таъкидлашича, 26 та вазирлик ва ташкилотларда хуфийна иқтисодиёт ва коррупцияга қарши мувофиқлик (комплаенс-назорат) тизимини жорий этиш бўйича “йўл харита”лари тасдиқланган. Улар қуйидаги амалий чора-тадбирларни ўз ичига олар экан:

- комплаенс-назоратни жорий қилиш, вазирлик ва идораларда коррупцияга қарши имунитетни кучайтириш мақсадида ички назорат ва ички аудит хизматини такомиллаштириш;

3-6

МУЛОҲАЗА

Бугунги воқелигимизнинг шиддатли оқими ҳар қандай ҳозиржавоб, тезкор муҳбирни ҳам шошириб қўяётгани сир эмас. Шунга қарамай, ахборот майдонида “жавлон ураётган” айрим журналистларнинг қўл учигагина ёзаётган, минг бор узрук-я, тузсиз, нурсиз, “хўжақўрсин” мақолаларини ўқиб (очиги ўқиб бўлмайди, бирров кўз югуртирсангда. М.П.) асабинг қақшайди. Чунки, уларнинг газетадан газетасига “қўчиб” юрган сарлавҳаларини кўриб, ўқишга бўлган иштиёқ йўқолади.

Шудгордаги қўйруқ ёхуд маънавий жиноят илдизлари қаерда?

Атоқли Доғистон шоири Расул Ҳамзатов таъбирича: “Менга мавзу эмас, кўз беринг!”, дейдиган пайт келмадимикан?! Ўзбекистонда бугундай эврилишлар, улғувор қурилишлар, одамларнинг кайфиятидаги ўзгаришлар қачон, қайси даврда бўлган? Журналист ҳаётнинг энг қайноқ жабҳаларида бўлиши, ислохотларни янада жадаллаштирилишида кўмакчи, “тишли-тирноқ”ли мақолалар ёзиши, энг муҳими, халқ дардини, муаммосини кўтариб чиқиш, амалий натижага эришиш йўлида ҳаракат қилмоғи керак. Шундай журналисти бор матбуот воситасинигина халқ ўқийди, ҳурмат қилади. Яхши нарсалар ёзиб, эл оғзига тушишни ният қилган матбуот ходими қилни қирқ ёришни биладиган, мантқий фикрлашга одатланган, қаламга олаётган соҳани атрофлича ўрганган бўлса, бу — катта ютуқ.

2-6

ТААССУФ

АРМОН

ёки шундай Ватанимиз бўлатуриб...

“Ўзбекистон адабиёти ва санъати” газетасининг 16 апрель кундаги 16-сонига босилган шоира ва журналист Қўтлубека Раҳимбоеваннинг “Шундай Ватанимиз бўлатуриб” мақоласини ўқиб, юрагимда йиғилиб ётган зардоблар қўзғаландек бўлди. Муаллиф “ижтимоий тармоқларни кузатганда, телеканалларнинг баъзи ахборот дастурларини тинглаганда юраги “зирқ” этгани...”дан сўзни бошлаб, шундай улғувор ишлар, бунёдкорлик, Янги Ўзбекистонни барпо этиш учун миллий сафарбарлик кетаётган бир пайтда кўнгулнинг ғаш қиладиган хунук ҳодисалар ҳақидаги хабарлар ҳам тарқаётганидан таассуфларини баён этади. Ҳа, шоирамиз топиб айтибдилар, “шундай Ватанимиз бўлатуриб”, номарғуб ҳодисаларнинг ҳам бўй кўрсатиб қолаётгани жуда ачинарли ҳол. Нафақат ачинарли, балки аламли бир ҳолдир.

Камина мақоладан таъсирланиб, аниқроғи, сарлавҳасиданок дилимга ўт тушиб, хаёлларим саросар бўлгани ва ижтимоий тармок ёки телеканаллардан эмас, балки шу кунларда кечмиш турмушимиздан, ўзимиз гувоҳи бўлиб турган баъзи норасолик, лоқайдлу бепарволик, беоқибатлик ҳолатларидан изтиробга тушиб, кўлимга қалам олдим. Тўрт кун бўлди Муқимий номидаги Ўзбек Давлат мусикали театрининг директори, Ўзбекистон халқ артисти Мирза Азизовни тупроққа қўйиб келдик. Билмадим, балки муболағалироқ туюлар, назаримда бу қарчигайдай ўқтам, алпқомат йигитнинг санъатидан, сўзидан, инсоний фазилатларидан баҳраманд бўлган каттаю-кичик барча кўзига ёш олди, ич-ичидан афсус кечди, 58 ёшда сабил кетган жонга ачинди, изтиробланди...

Марҳаматлик тadbirkor укамиз Қобилжон қўнғироқ қилиб, кўзда ёш билан менга таъзия билдирди. Ва ўша кун кечасиёқ Давон оша йўлга тушиб, фотиҳага келиб кетди.

8-6

ИСЛОҲОТ

Кўркам ва обод маҳалла

Навоий вилоятидаги кўпдан-кўп ўзгаришлар асносида обод масканлар бунёд этилмоқда. Масалан, яқинда Кармана туманидаги “Дўрман” маҳалла фуқаролар йиғини биноси қайта таъмирланиб, замонавий кўринишга келтирилди.

МФЙ биноси ҳудудида замонавий уйингоҳ, мўъжазгина истироҳат боғи, умумий овқатланиш, майший хизмат кўрсатиш шахобчалари қад ростлади.

Шунингдек, туман давлат хизматлари марказининг бўлими, аёллар маслаҳат кенгаши ва фитнес клуби, оталар чойхонаси, сунъий қопламали футбол стадиони ҳам бунёд этилди.

Таъкидлаш жоизки, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказиш ва аҳоли фаровонлигини таъминлашга қаратилган бундай бунёдкорлик ишлари вилоятимиздаги барча маҳаллаларда босқичма-босқич олиб борилади.

— Мен камида саксон йиллик ўзгаришларни ўз кўзим билан кўрганман, — дейди 101 ёшли уруш ва меҳнат фахрийси, дўрманлик Пирназар бобо Турдиев. — Аммо бугунгидек кўркам, обод маҳалла гузарини биринчи бор кўришим. Шундай кунларга етказганига шукр.

Шу кун “Дўрман” маҳалла биносида жойлашган “Дўрман текстил” тикувчилик корхонасининг тантанали очилиш маросими ҳам бўлиб ўтди.

Эндигида “Ёшлар дафтери” ва “Аёллар дафтери”дан чиқиб, янги тикувчилик корхонасида иш бошлаган 100 нафар маҳаллий хотин-қиз ўз оиласининг моддий даромадига муносиб ҳиссасини қўшадиган бўлди.

Маҳалла гузари ҳамда тикувчилик корхонасининг тантанали очилиш маросимида Навоий вилояти ҳокими Қ.Турсунов, Ўзбекистон Республикаси Маҳалла ва оилани қўллаб-қувватлаш вазири ўринбосари Б.Парпиев, “Навоий кон-металлургия комбинати” бош директори Қ.Санакулов иштирок этди.

Ўз мухбиримиз.

ИККИНЧИ ФИКР

ЭКСПРЕСС ТЕСТ ВА ЧЎНТАКЛАРИМИЗ...

(Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги махсус комиссия аъзолари эътиборига!)

Яқинда қўшни Қирғизистоннинг Ўш шаҳридан сим қоқиб, Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон Халқ шоири Абдулла Ориповнинг 80 йиллигини бу ерда ҳам нишонлаш мақсадлари борлигини айтиб, бизни тақдир эттиди. Бир гуруҳ ижодкорлар бажонидил рози бўлди ва сафарга чиқди. “Дўстлик” чегара пунктига етиб борганимизда кун асрға яқинлашиб қолган эди.

— Кечанинг бошланишига яна бир соат вақт бор, улгураимиз, — деди гуруҳбошимиз, саксон тўрт ёшли танқидчи режиссёр. Ва бизни қадимий Ўш томон етаклади...

Чегаранинг биринчи дарвозасига етганимизда аскарлар тўхтади, ҳужжатларимизни сўради. Барчамиз паспортларимизни чиқардик. Шу пайт аскар бола гуруҳбошимизга қараб:

— Сиз четроққа ўтиб туринг, — деган сўзларини эшитиб қолдим...

— Бу қонун қачон чиқди? — сўради йўловчилардан бири.

— Қонунмас, Вазирлар Маҳкамасининг қарори, — деди аскар савол берган йўловчига. — Бу жойдан ўтиб, Қирғизистон дарвозасига яқин борсангиз, чоп тирмада лаборатория бор. Ўша жойда коронавирусга тест топшириб, кейин ўтасиз...

Келинг, биз чегарадан эмас, мақсадга ўтақолайлик. Бугунги кунда тождор вируснинг мамлакатимизга кирмаслиги ва тарқалмаслиги учун давлатимиз томонидан зарур чора-тадбирлар кўриломоқда. Бу борада ҳукуматимизнинг қатор қарорлари, йиғилиш баённомалари мавжуд. Ўзбекистон Республикасига коронавирусни кириб келиши ва тарқалишининг олдини олиш юзасидан чора-тадбирлар дастурини тайёрлаш бўйича Республика махсус комиссиясининг 60-сонли йиғилиш баёни, шу комиссиянинг 65-сонли ва 55-сонли йиғилиш баённомалари шулар жумласидан. Уларда мамлакатда коронави-

руснинг кириши ва тарқалиши олдини олиш юзасидан аниқ чора-тадбирлар белгилаб қўйилган. Жумладан, махсус комиссиянинг 2021 йил, 25 январда бўлиб ўтган 60-сонли йиғилиш баённомасида шуларни ўқиймиз: “Ўзбекистонга кириб келувчи шахсларга арзон ва сифатли коронавирусга антиген экспресс тест текширувларини ташкил этиш мақсадида ўн кун муддатда танлов асосида, жамоатчиликка эълон қилган ҳолда лабо-

раторияларни қайта жалб этиш чораларини кўрсин; ... кўрсатиладиган хизматлар нархлари арзон ва сифатли бўлиши таъминлансин”. Махсус комиссиянинг 2021 йилнинг март ойида деб кўрсатилиб, аммо ўтказилган куни ёзилмаган 65-баённомасида эса шундай дейилади: “1. Республика махсус комиссиясининг 2020 йил, 18 декабрдаги 55-сон баёни 11-банди билан жорий этилган Ўзбекистон Республикасига

ҳаво, темирйўл транспорти ҳамда чегара пунктлари орқали ташриф буюраётган барча шахслардан ўз хисобидан аэропорт, темирйўл вокзали ёхуд чегара пункти ҳудудида коронавирус инфекцияси антигенини аниқлаш экспресс тест олиш тартиби жорий йилнинг 15 мартидан бекор қилинсин...

...автйўл чегара ўтказиш пунктлари орқали Ўзбекистонга кириб келаётган шахслар томонидан сўнгги 72 соатдан кўп бўлмаган муддатда коронавирус инфекциясига ПЗР (полимера занжирли реакция) орқали текширилиб, манфий кўрсаткичга эга деган маълумотнома тақдим этилганда ёки ПЗР натижаси бўлмаган ҳолларда чегара ўтказиш пунктларида фаолият юритадиган махсус клиника ёки лабораторияларда коронавирус антигенини экспресс тест текшируви орқали манфий натижа қайд этилган ҳақда Ўзбекистон Республикаси ҳудудига киритилади”.

Кўриб турибсизки, давлатимиз мамлакатта коронавирუს кириб келиши ва тарқалиши эҳтимолини ҳар жиҳатдан олдини олмақда. Шунга ҳам айтиш кераки, бу эҳтимолий чора харажатлари бир қисми нафақат Ўзбекистонга кираётган чет эл фуқаролари, шунингдек, чет давлатларга чиқаётган Ўзбекистон фуқаролари ҳисобидан ҳам амалга оширилмоқда. Бу — “маблағингиз бўлса, четга чиқинг, акс ҳолда уйда ўтиринг”, деганидир. Аммо инсоннинг бошида ҳар хил ташвиш, кўзда тутилмаган юмушлар, ўзаро борди-кечдилар, ўлим-итим, тўй-тўриқлар борки, ҳаммаша ҳам “уйда ўтириш”нинг иложи бўлмай қолади. Энгидеги тўнани сотиб бўлса ҳам чегарадаги экспресс тест текширувидан ўтишга мажбур. Ёки бўлмасам, “Эссиз, чўнтагим кўтармас экан”, дея чегарадан ортга қайтиб кетади.

— Э, ака, шу тестга тўлайдиган пулга Тошкентга бориб, қайтаман, — дейди чегарадан ортга қайтиб кетаётган бир йигит ийялаудек бўлиб.

— Акам касалхонада бетоб бўлиб

ётибди. “Дўстлик”дан ўтмоқчи бўлган эдим, тестнинг нархи 150 минг сўм экан, “Маданият”да эса 140 мингдан оляпти. Чегарага кираверишда эса айрим “воситачи”лар 100 минг сўмга қилдириб берамиз, деб туришибди. Қайси бирларининг “тести” ҳақиқий билмайман. Амалдор бўлсам экан, тадбиркор бўлсам экан, шунча пул киссамнинг бир чеккасидан чиқиб кетса, билинмайди. Аммо мен оддий мардикорман. Ҳар кун эрталаб Тошкентнинг турли жойларидаги мардикор бозорларида иш қидираман. 20 минг, 30 минг, ана боринг 50 минг сўм десин, 140 минг сўм менга ўхшаган мардикоргагина эмас, бошқаларга ҳам оғирлик қилади.

Мардикор йигит билан суҳбатимиз устига бир оқсоқол келиб қолди.

— Қирғиз чегарасидан ўтарканман, “тест” деганлари ҳақида сўрашмади ҳам. Бу ёққа ўтсам, анави ерга учрайсиз, деб қўлбола лабораторияни кўрсатишди. Андижонга, невараларимни кўргани боряпман. Уларга бир-икки кило гўшт оламан, деган пулимини шу “лаборатория”га ташлаб чиқяпман. Шунча пуллик тўлов давлат томонидан жорий қилинганми ёки... Ундай десам, муҳрига “FARM STANDARD LUKS M.CH.J.”деб ёзиб қўйибди. Ҳа, айтишларича, сафарим уч кундан ортиб кетса, яна шунча пул тўлаб, қайта тест топширад эканман. Акс ҳолда қирғизлар (ўзимнинг юртим) киритмайди... Буям пул. Тест топширсанг ҳам пул, топширмасанг ҳам пул. Мамлакатлар ўртасидаги алоқалар яшиллангунга қадар (у пайтлар тождор вирус йўқ эди) қирғизларга нақдини бермасангиз муҳр босмасди. Энди ўзбеклар “тест”га деб оляпти. Ёшлғимизда уйим-жойим деб ҳеч қарга чикмаган эдик. Энди нафақага қикиб, бир дунёни кўрайлик десак, бунақа тўловлар, касалликлар қикиб турибди. Кондан бошқа жойни кўрмай ўлиб кетамиз, шекилли...

Ўзбекистон ва Қирғизистон чегарасида бугун юқоридаги каби эътирозларни ҳар қадамда эшитасиз. Бехос хаёлдан қарор баённомасида битил-

Қайси вазирликларда КОРРУПЦИЯ юқори?

1-6.

қўллаш;

— давлат харидларининг шаффофлигини таъминлаш;

— ходимлар малакасини ошириш ва ҳуқуқий онгини юксалтириш;

— оммавий ахборот воситалари, ижтимоий тармоқлар орқали тизим фаолияти шаффофлигини таъминлаш ва жамоатчилик назоратини қучайтириш;

— коррупцияга қарши кураш бўйича долзарб вазифаларни амалга ошириш.

Коррупцияга қарши курашиш агентлиги бошқарма бошлиғи Зухриддин Қодировнинг аниқлик киритишича, коррупцияга қарши компаенс-назорат тизими давлат органлари ва ҳўжалик юритувчи субъектлар ҳамда банклар фаолиятини коррупция хавф-хатарлари ва манфаатлар тўқнашувини ўз вақтида аниқлаш ҳамда уларга чек қўйиш, қонун бузилиши ва коррупцияга оид ҳуқуқбузарликлар ҳақида хабар бериш каби қатор профилактик чораларни ўзида мужассам этган самарали тизим ҳисобланади. Тадбирда коррупциянинг оқибатлари билан эмас, сабаблари билан курашиш кераклиги айтилди.

Маълумот берилишича, “йўл харита”ларидаги вазифа ва топшириқларнинг ижро ҳолати бўйича рейтинг шакллантирилган. Баҳолаш натижасида Олий таълим вазирлигида, Алкоголь ва тамаки бозорини тартибга солиш ҳамда виночиликни ривожлантириш агентлиги, Уй-йой коммунал хизмат кўрсатиш вазирлиги ҳамда Транспорт вазирликларида вазифаларнинг ижроси таъминланмаган ёки белгиланган вазифалар қониқарсиз бажарилганлиги қайд этилган. Бундан ташқари Марказий банк ҳамда Молия вазирлигида “йўл харита”лари ижроси юзасидан олиб борилаётган ишлар қониқарсиз ташкил этилгани аниқланган.

Матбуот анжуманида вазирлик ва идораларда компаенс-назорат тизимининг жорий этилиши орқали салмоқли натижалар қайд этилгани айтилган, қўйдагилар мисол тариқасида саналди: Халқ таълими тизимида 78 миллиард сўм молиявий хато ва камчиликлар, ноқонуний ўзлаштиришлар аниқланиб, қонуний чора қўриш учун ҳуқуқ-тартибот органларига юборилган; “Ўзкимё-санаят” АЖ, “Қўнғирот сода заводи” АЖ, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Кадастр агентлиги, Давлат божхона қўмитаси тизимларида маълум микдордаги пуллар иқтисод қилинган, ходимлар билан меҳнат шартномалари бекор қилинган, маблағларнинг мақсадсиз сарфланишининг олдини олиш, камомадлар, ноқонуний ўзлаштиришлар

аниқланиб ҳуқуқ тартибот идораларига юборилган.

Коррупцияга қарши курашиш агентлиги масъулларининг маърузалари тинглангач журналистлар томонидан қатор саволлар берилди:

“Ўзбекистон овози” газетаси мухбирининг “Ўзбекистонда коррупцияни тугати бўладими?” — деган саволига агентлиқнинг масъул ходими Обиджон Латипов қуйидагича жавоб берди:

— Коррупция фақат Ўзбекистондагина мавжуд муаммо эмас. Дунёнинг барча давлатлари ҳам бу муаммо билан курашиб келмоқда. Халқаро “Transparency international” ташкилоти коррупция бўйича давлатларни баҳолайди ва рейтингини шакллантиради. Рейтингда 1-ўринда турган давлатларда ҳам коррупция 100 фоиз бартараф этилган эмас. Компаенс-назорат тизими жорий қилинган Ўзбекистон бу рейтингда 146-ўринга кўтарилди.

Бунгача мамлакатимиз рейтингнинг нечанчи ўрнида бўлганлиги бизга қоронғи. Дунёда 200 дан зиёд давлатлар мавжудлигини ҳисобга олсак, 146-ўринга “чидаса” бўлар эҳтимол.

“Коррупция бюджет маблағларини мақсадсиз сарфлаш ва ходимларни ишга олиш ҳолатларида кўпроқ кузатиляпти. Асосан қурилиш, давлат харидлари ва таълим тизимида,” — дея жавоб берди агентлиқнинг масъул ходими Бекзод Раҳмонов коррупция асосан қайси соҳаларда ва қандай ҳолларда кўпроқ кузатиляпти мазмундаги саволга.

“Йўл харита”лари ишлаб чиқилди”, “Ижроси назоратга олинди”, “Музокаралар ўтказилди” каби қолип гапларнинг такрорланаверишидан яна савол туғилди: Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилганда бевосита давлат раҳбарига бўйсунгани учун мамлакатимизда коррупция кескин камаяди, деб умид қилинган эди. Ҳозирча бундай бўлгани йўқ. Коррупцион ҳолатларни аниқлаш, у ҳақда хабар бериш, турли тарғибот тадбирларини ўтказишдангина иборат вазифалар учун алоҳида агентлик ташкил этиш шарт эдимиз? Коррупцияга қарши курашиш агентлигининг аниқ ваколатлари қандай, кескин чоралар кўра оладими?

Агентлиқнинг масъул ходими Бекзод Раҳмонов саволимизга қуйидагича жавоб берди:

— Агентлик ташкил этилган пайтда агентлик тўғрисида қонун ишлаб чиқиш топшириғи ҳам берилган эди. Ҳозирда қонун ло-

йиҳаси ишлаб чиқилган ва 2 мартаба жамоатчилик муҳокамасига қўйилди. Ушбу қонун қабул қилинмай туриб, агентлиқнинг тўлиқ ваколатлари ҳақида гапиришга ҳали эрта. Бугунги кунда агентлик 2020 йил 29 июндаги ПФ-6013-сонли Президент Фармони асосида фаолият олиб бормоқда. Бир сўз билан айтганда, агентлик ўз фаолиятини амалга ошириш учун ҳозирча тўлиқ ваколатга эга эмас.

Агентлиқнинг бошқа масъул ходими Обиджон Латипов эса биров бошқачароқ изоҳ берди:

— Агентлиқни ташкил этишда коррупцияга олиб келадиган сабаб ва шарт-шароитларни аниқлаш, уларни тизимли таҳлил қилиш ва олдини олиш бирламчи масала сифатида қўйилган. Асосий мақсад коррупциянинг оқибатлари билан курашиш эмас, унинг олдини олишдир.

Матбуот ходимларининг: “Коррупция ҳолатлари энг кўп оз бераётган вазирлик ёки идораларни аниқ айта оласизми?” — деган саволига: “Коррупцион хавф-хатар юқори бўлган идоралар ўрғанилганда, юқори ўринларда Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Қурилиш вазирликлари турибди. Бу уч вазирлиқни коррупциясиз соҳага айлантиришда кенг қўламли ишлар амалга оширилмоқда”, деб жавоб берилди.

Журналистларнинг яна бир неча саволларига жавоб берилганидан сўнг матбуот анжумани якуланди.

Умид қиламизки, Коррупцияга қарши курашиш агентлиги тўлиқ ваколатлар билан ишлай бошлаганида, “қатордаги норлар”нинг сони камайди, коррупциянинг илдизи қуритилади.

Шаҳзод ШОДМОНОВ.

ган: “...кўрсатиладиган хизматлар нархлари арзон ва сифатли бўлиши таъминлансин”, деган сўзлар ўтади. Ана шулар ҳақида ўйлаб турганим, бояги оқсоқол гапини улаб қолди.

— Ёдимда, ўтган йили куз ойларида Ўзбекистонга боришдан олдин коронавирუსга тест топширганимизда, натижасини икки кундан сўнг олган эдик, — деди у кулимсираб. — Ҳозир эса “Маданият” чегара ўтказиш пунктидаги лабораторияда ўтирган ёш аёллар (бошқа чегара пунктларида ҳам. Ё.Х.) “манфий” натижани икки минутга қолмай чиқариб берапти. Қўйил қолмасдан илож йўқ. Тождор вирус дегани фан-техникани шу даражада ривожлантириб юборибдики, атиги тўрт-беш ой ичида “манфий” натижа олиш нақд 48 соатдан 2 дақиқага тушибди...

Юқоридаги тушунмовчиликлар, агар тушунмовчилик деб ўйласак, оддий ҳалқнинг сўзлари. Сирасини айтганда, бу ишларнинг тағига биз ҳам етолмадик. Биз ҳам тушунмадик. Балки, “чегара пунктларида экспресс тест олиш тартиби ва уларнинг арзон нархларда бўлиши лозимлигини” хатта туширган Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги махсус комиссия аъзолари изоҳлаб беришар?

Қолаверса, чегара постларида тест топшириш ўзи неча пул? Ва улар нима учун ҳар хил нархда? Бу ҳуқумат қарори ва бугун сиёсат даражасидаги юмушлар экан, нега бу нарх-наволар бирон жойда очик-ойдин эълон қилинмайди?

Ҳа, айтганча, Ўзбекистон халқ шоири Абдулла Ориповнинг ижодида бағишланиб Ўш шаҳрида ўтказилиши режалаштирилган кеча нима билан тугагани ҳақида айтиш сал бўлмаса, ёддан кўтарилибди. Ижодий кеча номаълум муддатда қолдирилди. Биринчидан, кечани ўтказишга масъул бўлган режиссёримиз чет элга чиқадиган паспортини расмийлаштирмаган экан (шу боис аскар бола уни йўлаётган бир четга чиқариб қўйган эди. Ё.Х.). Табиийки, ижодий гуруҳнинг бошқа аъзолари ҳам Ўшга қирмай Тошкентга қайтишди... Албатта, уларнинг қайтиши ўз йўлига... Аммо “экспресс тест”-нинг қимматлиги боис бир-бирларига етолмаётган икки мамлакат фуқароларининг борди-кечдилари ҳақида эса ўйлаб қўриш керакка ўхшайди...

Ё.ЎЖАМБЕРДИЕВ,
журналист.

✓ ИЖОДИЙ САЁҲАТ

ОАВ вакиллари “Навоий” эркин иқтисодий зонасида

Навоий вилоятидаги иқтисодий эркинлаштириш ҳудудидида “Навоий” эркин иқтисодий зона (ЭИЗ) да қурилиш материаллари ишлаб чиқариш, саноат корхоналар фаолияти ва ушбу йўналишдаги инвестиция лойиҳалари” маъзусида пресс-тур, яъни ижодий саёҳат ташкил этилди.

Пресс-тур доирасида журналистлар корхонадаги ишлаб чиқариш жараёнлари, экспорт йўналишидаги ишлар билан яқиндан танишдилар.

Таъкидлаш жоизки, ўтган йилда Навоий вилояти бўйича жами 2 655,2 миллиард сўмлик қурилиш материаллари ишлаб чиқарилган, ўтган йилга нисбатан ўсиш суръати 110,7 фоизни ташкил этган.

Шунингдек, қурилиш материаллари ишлаб чиқариш корхоналари томонидан 43,8 миллион АҚШ долларидек маҳсулотлар экспорт қилинган бўлиб, режа 122 фоизга бажарилган.

Айтиш жоизки, вилоятдаги 33 та қурилиш материаллари саноати корхоналари ўз маҳсулотларини экспорт қилган бўлса, бу асосан, “Қизилқумцемент” АЖ, “Green Line Profil” ҚК МЧЖ, “National plast” МЧЖ, “Триумф Горняк” МЧЖ каби йирик корхоналар ҳиссасига тўғри келади.

Корхоналар цемент, алюмин ва ПВХ профилилар, оҳак, сунъий тош, гипс, қуруқ қурилиш аралашмаси, бентонит, мәрмәр плиталар, шебен, керамика плиталар ва гранит сингари маҳсулотларни экспорт қилишган.

Пресс-тур доирасида мутасадди раҳбарлар 2020-2022 йилларда умумий қиймати 5 114,7 миллиард сўмлик 78 та лойиҳа амалга оширилиши ҳамда икки минг етти юзга яқин янги иш ўринлари яратилишини айтиб ўтишди.

Шундай қилиб, ОАВ вакиллари “Навоий” эркин иқтисодий зонаси ҳудудидаги 10 га яқин корхоналар фаолияти билан яқиндан танишди.

Оттабек АСЛОНОВ,
Ўзбекистон Журналистлари ижодий
уюшмаси Навоий вилояти бўлими раиси.

✓ ЭССЕ

Алиқул Хонимқуловни юртдошларимиз моҳир журналист ва публицист сифатида яхши танийди. У узоқ йиллар “Халқ сўзи” газетасининг Сирдарё вилояти бўйича муҳбири сифатида самарали фаолият юритиб, қатор танқидий-таҳлилий мақолалари, очерклари, ўқишли эсселари билан муштарийлар тилига тушган.

Таниқли журналист нафақага чиққан, унда “иккинчи нафас” очилди, десак муболага бўлмайди. Учта китоби дунё юзини кўрди. Боз устига, тадбиркорликда ҳам устаси фаранг эканлигини исботлади. Боғдорчилик ва ғаллачиликка ихтисослаштирилган фермер хўжалигини моҳирона бошқариб, аҳоли дастурхонини ширин-шаккар мевалар билан тўлдирмоқда. Бир сўз билан айтганда, у фаолият одами эканлигини исботлади.

Ҳамал қуёши беозоргина нур сочади. Биз тушган “Нексия” дала йўлининг танобини тортиб олган интилади. Кечагина ёғиб ўтган ёмғир ўт-ўлан, ям-яшил бўғдойзорлардаги дуркун майсаларнинг баргларидаги гард-ғуборни юйиб юборибди. Машинамиз тупроқ йўлдан секинлаб, ўннга бурилди. Бир қақиримча йироқда қорайиб бир боғ кўринди.

— Қаршимиздаги мана шу боғ Алиқулнинг боғи, — дейди ҳамроҳим, Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси Сирдарё вилоят бўлимининг раиси Бойжигит Абдуллаев. — Ҳозир кўрасиз. Боғми-сан боғ қилганда, ўзим.

Боғ ёнидаги дала йўлида деҳқонча кийинган Алиқул Хонимқулов характериға хос деганга сўзамоллик билан кўтиб олди. Узоқ йиллар вилоят ва республика газеталарида самарали фаолият олиб борган, беназир иқтидори боис Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист унвонига мушарраф бўлган биродаримиз соҳибкорлиқни ҳам қўйиллатаётгани шундоқ хатти-ҳаракатидан сезилиб турарди.

— Мана, менинг олмazor боғим, — дея 10 гектарлик боққа бошлади Алиқул. — Бу ерда 900 тупга яқин голден, симиренко ва оқ жаноқи навли олмалар ўстирганман. “Голден”нинг ўзбекча маъноси “тилла” дегани. Ўзим япишиб етилганга нақ тиллагча товланади-да. Мевасини айтмайсизми, ниятда ширин бўлади. Хушбўй. Таъми оғизда қолади. “Симиренко” кечпишар олма. Қишда сақлашга боғда.

Олмazor қийос гулга кирган палла экан. Боғ ташкил бўлган пайтда экилган беда анча сийраклашиб қолибди. Бедазор орасидан добраб чиққан қоқигуллар офтоб нурларига мензлаб кетадиган сап-сарик чехраларини кўз-кўз қилади. “Чўқурроқ нафас олинглар. Нимани сезаясизлар?” — дейди Алиқул. “Ҳа, бу жойда ҳаво енгил. Ўт-ўлан, дов-дарaxтдан тарапаятган ифдоран симириб маза қилсан, киши”.

А.Хонимқулов гўё ҳаваскор боғбонларга дарс ўтаётган миришкордек сўзида давом этади: “Олмаларга шакл беришда гап кўл. Дарахтни қосаси-мон қилиб ўстирсангиз, бағридан хур-хур шамоллар ўтиб туради. Дорилаш осон кўчади. Ҳосили шигил бўлади”. Ундан боғдорчилик ҳақида нима сўрамайлик, жавоби тайёр. Сўхбатимиз дарахтларни пайвандлаш ҳақида кетди. Искана ва қуртак пайванд ҳақида бизга қорак соат лекция ўқиди. Ҳатто амалий томондан кўрсатиб ҳам берди. А.Хонимқуловнинг феъли шунақа: бир ишга киришдим, қўйтикан-дек қаттиқ ёпишади, тағига етмай қўймайди.

— Боғимни Шукур аканинг номи билан атамоқ-чиман, — дейди Хонимқулов. — Холмирзаевни биласизлар, халқ ёзувчиси! Адабиётимиз учун ул зотдай содиқ хизмат қилган ёзувчилар қамдан-кам то-

✓ ҲУДУДИЙ НАШРЛАР

Аммо ўз касбига фидойиларча ёндашиб, соҳанинг қаттиқ бўлса-да, ҳалол ва тотли нонини еяётган журналистлар, нашрлар талайгина. Фаргона вилоятининг чекка туманларидан бири — Ёзёвонда чоп этилаётган “Марказий Фаргона” газетаси бунга мисол бўла олади. Йиллар синовидан ўтган ушбу нашр неча йиллардан буён аҳолининг ҳуқуқий-маънавий даражаси ошишига ўз ҳиссасини қўшиб келаётгани билан вилоят, республика миқёсида кўп бор эътироф этилган.

Газета тарихига назар солинса, дастлаб, 1953 йилда “Колхозчи” номи билан чоп этилган. Газетага Иброҳимжон Ҳалилов муҳаррирлик қилган. Газета Марғилон шахрида босиларди. Уша даврда ишлаган отахонлар 1500 нусхада чиққан биринчи сонини Ёзёвонга пиёда, қўлда кўтарганча олиб келинганлигини ҳалигача эслашади. 1962 йилда Тошлоқ, Ёзёвон, Қўштепа, Фаргона, Қува, Қува-сой туманлари нашрлари бирлаштирилиб, ягона бирлашма тузилгач “Ленин йўли” номи билан чиқа бошлаган.

1990 йилдан бошлаб яна алоҳида Ёзёвон тумани нашри сифатида чоп этилган. Худди ўша вақтларда газетанинг радиоахборот бўлими ҳам фаолиятини бошлаган. 1990 йил якунларига қўра, бу нашр республика туманлари газеталари ўртасида ўтказилган “Энг яхши туман газетаси” кўриқ-танловида ғолиб бўлган.

“Марказий Фаргона” газетасида жамоа аъзолари бир ақидани ўзларига мақсад қилиб олишган,

“MARKAZIY FARG'ONA” — нуфузли газета

Бугунги кунда вилоят, туман нашрлари фаолияти нечоғли оғир кечаётганини барчамиз биламиз. Айниқса, марказий ва айрим тармоқ нашрларини хусусийлаштириш ишлари ҳақидаги гап-сўзлар аксарият журналистлар фаолиятига салбий таъсир қилмасдан қолмади. Бунинг устига, вилоятларда кечаётган жараёнлар, воқеа-ҳодисалар, шунингдек, баъзи камчилик ва муаммолар тўғрисида танқидий-таҳлилий материалларни бугунги зукко муштарийлар дидига мос даражада тайёрлаш ҳам осон иш эмас.

яъни тахририятда халқнинг ҳуқуқий ва маънавий онгини юксалтириш, миллий анъана ва қадриятларга ҳурмат ҳамда мустақиллиқни мустаҳкамлаш сари интилиш ҳисси устувор саналади. Бир вақтлари газета-журналларнинг олд саҳифасида “Бутун дунё пролетарлари бирлашингиз” деган шior бўларди. “Марказий Фаргона” газетаси илдамлаб, юқоридаги гапнинг ўрнига, ўзбекча “Ассалому алайкум, азизлар” деган жумлани ёзиб қўйган эди. Бу эса туманда катта муҳокамаларга сабаб бўлганини ҳали-ҳали гапириб юришади.

Орадан бир йил ўтиб юртимиз мустақилликка эришгач, яратила бошланган кенг имкониятлардан фойдаланган газета янада тараққий этди. 1992 йил газета тахририятида бош муҳаррир Умаржон Исмоилов ташаббуси билан “Ҳамроҳ” илова сони ва “Ижодкор” кичик корхонаси ташкил этилди. Бу корхонада севимли шoirларимиз Муҳаммад Юсуфнинг “Эрка кийик”, Ўткир Раҳматнинг “Райхон хиди”, ҳамда “Ёзёвонлик олимлар”, “Ёзёвоннома”, “Ёзёвон наволари” сингари китоблар чоп этилди.

1994 йилга келиб, газетанинг “Ҳамроҳ” илова сони республика бўйлаб тарқайдиган алоҳида газета сифатида ажраб чиқди. 1995 йилдан бошлаб “Марказий Фаргона”га қўшимча “Марказий Фаргона+” тижорат газетаси ташкил этилди ва водий бўйича тарқала бошлади.

Бугунги кунда ҳам “Марказий Фаргона” вилоятдаги газеталар ичида ўз нуфузига эга ҳисобланади. Халқ дардини дадил кўтариши, танқид ва таҳлилдан қўчмаслиги билан кўпчилик эътиборини қозонган. Тумандаги мактаблар ва бошқа турли муассасаларда ўтказилаётган ва олиб борилаётган ишларни ёритиш орқали улар ўртасида соғлом рақобатни юзага

келтирувчи воситага ҳамда жамоатчилик ва ижтимоий муаммоларни қаламга олиши билан одамлар дарадига малҳамга айланди. Айни вақтда Азимжон Худойкулов бош муҳаррирлик қилаётган газета 3 минг нусхада чоп этилмоқда.

Журналистик фаолиятдан мамнун бўлган муассис — Ёзёвон туман ҳокимлиги газетага катта эътибор билан қарайди. Айни кунларда тахририятни замонавий янги бинога кўчириш ва ададини 5 минг нусхага етказиш учун тарғибот ишлари олиб борилаётир. Муассис ва тахририятнинг ўзаро манфаатли ҳамкорлиги боис “Марказий Фаргона” газетаси тахририяти бир неча бор Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги Нодавлат нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш жамоат фонди гранти соҳибига бўлган.

“Марказий Фаргона” тахририяти қошида журналистикага қизиқувчи ўғил-қизлар учун “Ёш муҳбирлар” маҳорат мактаби ҳамда бадиий адабиётга ихлосмандлар учун “Қалдирғоч” ижодкорлар клуби ташкил этилган.

Ўзим ушбу нашрга бориб, тахририят фаолияти билан танишиб, юқоридаги фикрларимни битдим. Устозларга ташаккур, юқорида айтганимдай бугун босма нашрларга осон бўлмаган бир пайтда туман газетасининг ўз ўрнига эга бўлиши катта гап, шундай эмасми?

Камолддин РҶЗИМАТОВ,
ЎЗЖОКУ талабаси.

Ушбу мақола Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси ҳузуридаги нодавлат-нотижорат ташкилотларини ва фуқаролик жамиятининг бошқа институтларини қўллаб-қувватлаш Жамоат фонди томонидан ажратилган давлат гранти “Инсон манфаати — тараққиёт пойдевори” лойиҳаси асосида чоп этилмоқда. (С/18)

ФАОЛИЯТ ОДАМИ

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист Алиқул Хонимқуловнинг
Боёвумда барпо этган “Жонон боғи” ва ўзига хос ижодига чизгилар

пилади. Бироқ ҳаётда рўшнолик кўрмади. Энди азиз бўлади. Кўрасиз. Қизи Сайёраҳона раҳмат! Адиб адабий меросини кўз қорачиқдек сақлаб жилд-жилд китобларини чиқармоқда. Ниятим — Ўзбекистоннинг таниқли адиблари ва Шукур аканинг зурриёдларини чорлаб, боғим билан таништириш.

Шу жойда гап адибларга шоирлар атрофида айланиб қолди. — Сирдарёдан иккита буюк сўз устаси етишиб чиққан. Тўра Сулаймон ва Ҳалима Худойбердиева. Ҳалима опанинг ҳурмати жойига қўйилди. Гулистонда унинг номида ижод мактаби очилди. Тўра аканинг сиймосини ҳам шу даражага етказишимиз керак. Ишончим комил, орадан юз йил ўтса ҳам у кишининг шеърлари оҳорини йўқотмайди.

Дарвоқе, А.Хонимқулов ижод табииятини бир адабиётшуносдек тушунади. Бунга адабиёт, ижод аҳли ҳақида айтган теша тегмаган гапларидан ҳам англаш мумкин.

Боғ оралаб кичкинагина шийпонга рўбарў келдик. Алиқул кўрпачалар тўшалган сўрига тақиб қилди. Хур-хур шамол эсиб турибди. “Сўхбат у ёқ-бу ёқдан, гоҳ бошдан, гоҳ туёқдан” (Абдулла Ориф ибораси. М.А.) деганларидек, гурунгимиз қизигандан қизиб борарди. Боғ бўйлаб саёҳатимиз давом этди. Олмазорнинг кўнчиқар тарафида бир неча қатор мирзатераклар фалакка дўқ ургандек бўй чўзган.

— Мен улар билан ҳар кун гаплашаман. Азаматларим, дея эркалаб сўяман. Аниқ биламан — улар ҳам мени танийди, сўяди, — дейди А.Хонимқулов оқбадан теракнинг танасини кўчоқлаган қўйи.

Боғ четигади ихотазорда теракнинг 10 минг туп Мирзачўл нави, кўктерақ, қоратол қўлф уриб ўсиб ётибди. Унинг айтишича, бу дарахтлар вояга етиб, иморатбоп ёғочга айланаркан ва соҳибига мўмайгина даромад келтираркан. Қолаверса, теракзор, олмazor бонни Бекободнинг қучли шамоли, чанг-тўзон, гард-ғубордан ҳимоя қиларкан. Атрофи эрганақлар (ёғоч тўсиқ) билан ўралган мўъжазгина плантацияда минг туп терак қаламчалари қуртаклай бошлабди. Ҳафсалали боғбон ўтган йилги дала шийпони ёнига бир неча туп япон сафорасини ўтказибди. Алиқул бу дарахтнинг беназир гўзаллиги, гуллаганда янги тушган келинчақдек чиройли бўлиб кетилишини обдан таърифлади. Биз ҳам сўхбатдошимизнинг моҳир актёрдек нуқъ ирод этишига махлиё бўлиб, япон сафорасига шайдо бўлиб қолдик.

Теракзорнинг қўнчиқар тарафида 2,5 гектарлик янги ёғокзор барпо этилбди. Ўтган йилги бу боққа 400 туп ёш ниҳол қадалибди. Қўчатларнинг қарийб бари амал олибди. Ёғок қўчатлари баҳор қуёшини эмиб, қуртаклай бошлабди.

Дарвоқе, “Тараққиёт” (аввалиги Карл Маркс) хўжалигида яқин ўтмишда шовуллаган боғ-роғлар бисёр эди. Айниқса, хушбўйи димқоқни ёрадиган олмалар

бутун мамлакатга машҳур эди. Мазкур хўжалиқда тўғилиб, вояга етган Ўзбекистон халқ шоираси Ҳалима Худойбердиева мана бу мисраларни уша сўлим боғлардан илҳомланиб биттагандир:

Қачондир боғларда гарқ пишган
Қил-қизил олмаларни эспайман.
Оҳ, бизнинг боғларга баҳор келган кез,
Гўдакдай тез,
Тошқиниб гуллади олмаларимиз.
Қуёшининг нурини борица ичиб,
Шу қуёш нурича лаззатин кучи
Бўлаандир эҳтимол, сезмагандик биз...

Сўнгги тўрт-беш йил орасида яна юртимизга “тошқиниб гуллайдиган” боғларимиз қайтмоқда.

Теракзор оралаб ортага қайтаётганимизда беллари боғланган шох-шаббаларга кўзимиз тушди.

— Буларни ўтин қиласизми? — дея қизиқиб сўради Бойжигит Абдуллаев.

А.Хонимқулов чўплардан бирини олди-да, олма дарахтларига сув юрадиган ариқчалардан бирининг “лаби”га сўқиб қўйди.

— Ер тобга келса, мана шу ариқларга помидор қўчатлари экимиз. Ёнига ловия уруғлари ташлаймиз. Қўчатлар ўзини тутиб олгач, чўпакларни тикиб қўямиз. Помидор ва ловия поялари чўпакка тирмашиб, қуёшга интилади. Бир-бирига халақит бермайди. Шох-шаббанинг ортиб қолганини ўтин қиламиз. Боғимиздан чикит чиқмайди, — дейди у.

Бу гаплардан боғбонлик ҳадисини олган уста тадбиркорнинг ҳиди келарди. Боғ оралаб машинамиз томон борарканмиз ҳар-ҳар жойда пушти қўйлагини кўз-кўз қилаётган шафтолилар диққатимизни тортди. Алиқулнинг шаҳодат беришча, олмazorнинг бўш шийпонига ўрик, олиўри, қўқсултон каби мевали дарахтлар ҳам экилган экан.

— Урикларимизни бу йилги қаттиқ совуқ урди, — дейди А.Хонимқулов. —Яратганга шукр, қолган меваларимиз яхши.

Боғ сайримиз бир соатдан ортиқроқ чўзилди-ёв. Кислороднинг мўлллигидан нафас олишимиз энгиллашиб қолди. Йўл бўйига чиққаннимизда Алиқул Хонимқуловни боғда расмга тушишга таклиф қилдик.

— Жуда яхши-да! — дея эғнидаги қоржомасини билагига илганча биз томонга юзланди.

— Иш қийинлигини бир четга олиб қўйсангиз бўлармиди? — таклиф қилди Бойжигит ака.

— Йўй! — деди у. — Ҳамма нарсанинг табиий бўлгани яхши. Сунъийлиқни жиним сўймайди.

Кун чоғишдан оққанда боғдан қайтадиган бўлдик. А.Хонимқулов:

— Машинами ховлига хайданглар. Бир келиб қолибсизлар. Гурунг қиламиз. Мен велосипедда яқин йўлдан олдиларингдан кесиб чиқаман.

Ва мен сизларга яна бир мўъжизани кўрсатаман. Ҳовлимга 300 туп павловния қаламчалари қадаганман. Бу дарахтнинг ёғочи бенихоя қиммат туради. Тез ўсади. Гуллаганда “оҳ-оҳ” жаннатий гўзаллик яралади, — дея Алиқул Хонимқулов қаричга келган

бедазорга қўлларини ёйиб, ниш ура бошлаган қаламчаларни сийпалади.

Шу палла беихтиёр хаёлимга ёзувчи Саид Аҳмаднинг “Урик домла” ҳикояси қаҳрамони келди. Ўрик деса ўзини томдан ташлайдиган домла ушбу дарахтни аёлидай, фарзандларидай севганлиги рост. А.Хонимқулов ҳам ўзининг олмалари, тераклари, павловниялари, ёғокларини Ўрик домладан кам севмайди. Шу боис боғдорчилик ва ғаллачиликка ихтисослашган “Урол ўзбек” фермер хўжалиги боғидан ҳар йили миллион-миллион сўм мўмай даромад олмақда.

Сўхбатимиз Хонимқуловнинг ховлисидаги сўрида давом этди. Гап роийши барибир дов-драхтларга бориб тақалаверди.

— Мана бу дарахт — сада, — дея сўри ёнида қўкка бўй чўзган азим дарахтга ишора қилди Алиқул. — Уни ота юртим Пастки Чақирдан олиб келиб ўтказганман. Баъзилар ховлида бу дарахтни ўстиришдан не наф, ернинг умрини бекор ўтказадилар, дея танбех беришади. Улар саратон пайти сададан жанант экинлари эсишини қаердан билсини? Ховлига тангадек қуёш нури туширмайди.

Инчунун, кондиционерлар бўлмаган замонларда одамлар сада, қоратол соясига дам олиб, ҳузур қилишган. Касал бўлишмаган. Қўшдай енгил бўлиб юришган.

— Ижод қандай бўлаяпти? Шундан гапирин! — дейди гап роийшини бошқа ёққа буришга оғналаниб Бойжигит Абдуллаев.

— Яқинда тўртинчи китобим чиқади. “Оқ писта”, “Ёмғирни соғинган одамлар” деб номланган қиссалар, қатор очерк ва эсселар битдим. Қишлоқнинг иймонли, маънавияти тўқис одамлари образларини яратишга уриниб ётибман, — дейди А.Хонимқулов.

Қаҳрамонимизнинг адабиётга қўшган ҳиссаси ҳисобга олиниб, ўтган йили Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзолигига қабул қилинди. Журналистика унинг ёзувчи бўлиб шаклланишига пиллапоя вази-фасини бажарди. Бироқ А.Хонимқулов қаламига мансуб очерк ва эсселар ўқишлилиги жиҳатдан ҳар қандай бадиий асар билан тиллаша олади. Бунга ўтган йили Ўзбекистон Миллий университетининг журналистика факультети талабалари билан бўлган ижодий учрашувда яна бир қарра амин бўлганман. Учрашувда қатнашган таниқли ёзувчи Хуршид Дўстмуҳаммад Алиқул Хонимқуловнинг ўткир публицист сифатидаги маҳоратини мисоллар ёрдамида очиклаган эди. Ҳатто “Халқ сўзи”да эълон қилинган бир мақоласини ўқиб, қойил қолганидан тўн ёлганини ҳам яширмаганди.

Ҳа, Алиқул Хонимқулов шунақа феномен. Бир ишининг бошини тута, санъат даражасига етказма-гунча тиниб-тинчимайди.

Муҳаммадали АҲМАД.

ТАРИХ

Дунёга машхур венгриялик туркшунос Херман Вамбери Дуна Шерда-хили (Нидермаркт) номли кичик шаҳарчада, 1832 йилда 19 мартда туғилган эди. Херман гарчи ота-онасидан эрта етим қолган, оксоқ ва нимжон бўлса-да, билим олишга, айниқса, тил ўрганишга қизиқади. Маълумотларга кўра, у ўспиринли-гидаёқ венгер, лотин, француз, инглиз, яхудий, рус тилларини яхши ўзлаштир-ганди. Кейинчалик бу тилларнинг ёнига немис тили ҳам қўшилди. 20 ёшга кирга-нида Вамберининг венгер тилининг келиб чиқишини ўрганишга қизиқиши уни – туркологияга жалб қилди. Маълумки, венгер тили олтой тиллари оиласига қиради. Вамберининг орзуси венгер тилини олтой тиллари оиласининг фин-угор гурухла-ригами ёки туркий тиллар гурухига киришини аниқлашдан иборат эди. Шу мак-садда у 1857 йили Осиё мамлакатларидан энг яқини бўлган Туркияга йўл олади.

Венгрияда яшаган ЎЗБЕК ОЛИМИ

Херман болагигиданоқ илмга чанқоқ бўлиш билан бирга шижоатли ва тавак-калчи эди. Истанбўлда у бир неча йил турк тили ва адабиётини, мусулмонлар-нинг яшаш тарзини ва менталитетини жиддий ўрганади. Аввал Усмонли дав-латининг амалдорларидан Поша Ху-сайн Доим хонадониди, сўнгра дўсти ва маслаҳатчиси Мулла Аҳмад афанди таъсирида деярли усмонли турк қиёфа-сига қиради ҳамда Фуод Поша идорасига ишга ўтади. “Бир неча йил турк хонадон-ларида бўлишим, ислом мактабларига ва китоб дўконларига қатнаб юришим”, деб эслайди, Херман Вамбери, “мени тезда туркка, ҳатто афандига айлантириб қўйди”. Херман бу ернинг шарт-шароити-га ва муҳитига шу қадар ўрганиб кетган эдики, у Усмонли давлатининг ҳукмрон доиралари билан яқинлашишга ва кейин-чалик Усмоний давлатининг катта амал-дорларидан Меҳмет Фуод Пошонинг ко-тиби даражасига кўтарилишга эришди.

Вамбери Туркиядалик пайтида турк, ўзбек, араб ва форс тилларини ҳам чуқур ўзлаштириб олади. Ислом дини қонун-қо-идаларини чуқур эгаллайди. Шунингдек, у тилшунослик борасида катта иш қилиб, 1858 йилда 14 минг сўздан иборат “Немисча – туркча”, 1860 йилда 40 минг сўзни ўз ичига олган “Ўзбекча – немисча” лугатни Истанбўлда нашр эттиради. Тил-шуносликка доир асарларни яратгани, туркчадан қилган таржималари ва туркий тилларга доир тадқиқотлари учун Вен-грия Фанлар академияси мухбир аъзо-лигига сайланган ва Европанинг етук шарқшунослари орасида шuhrат қозон-ганига қарамай Ўрта Осиёга боришга аҳд қилади.

“Тилларни ўрганишдаги менинг му-ваффақиятларим, — деб хотирилайди у “Ўрта Осиёга саёҳат” асарида: — Шарқ бўйлаб саёҳатни давом эттиришим учун мени руҳлантирди. Мен Ўрта Осиё бўйлаб саёҳат қилишга бел боғлар экан-ман, афанди қиёфасини сақлаб қолишни ва Шарққа шу мамлакатларнинг табиий фуқароси сифатида кириб боришни тўғри деб ҳисобладим”.

Нихоят, Вамберининг орзуси ушалиб Мозандарон, Болқон ва туркман чўл-лари орқали 1863 йили 30 майда Хивага кириб келади.

“Мен аввал Хиванинг шунчалик чи-ройилигини фақат қиёсдан бўлса ке-рак деб ўйлардим. Йўқ, йўқ! Хива атро-фидаги баланд миноралар, сар ташлаб турган кичик ҳовиллар, кўм-кўк яйлов-лар ва тўкин-сочин бозорлар ҳозир ҳам, Европанинг гоят ёзуал шаҳарларини кўраганидан сўнг ҳам мен учун чиройли бўлиб туюлаётми” дея ёзганди кейинча-лик Вамбери ўз китобида.

Айниқса, Вамбериинг Гуран шолиси, Янги Урганчада етиштирилган пахта, Ҳазорасп пилласидан олинадиган ипак, Хива ноки, Карвак олмаси, бутун дунёга машхур Хоразм қовунлари ниҳоятда ҳай-ратга солади.

“Дунёда Амударёга ўхшаши йўқ, ҳатто машхур йил дарёси ҳам бундай эмас. Аминманки, мен билган дарёлар ичида суви ширини Амударёдир. Ме-валари Эрон ва Туркиядагина эмас, бутун европадагилардан тотли. Тенги йўқ, ажабтовур қовунлари Пекинча маълум. Айтишларича, Усмон салтана-тининг султони вақти-вақти билан Ур-ганч қовунларини хушлаб қолар экан. Бу қовунлар Россияда ҳам юқори баҳо-ланади. Бир арава кишки қовунга, бир арава шакар ўлчашади. Уларнинг ши-ринлиги тўғрисида европалик ҳатто та-саввур ҳам қилолмайди. Улар шу дара-жада ширин ва хушбўйки оғизда эриydi. Агар улар нон билан ейилса, бизга инҳом этган энг яхши таом шун бўлади”, дея таассуротларини қозоғга туширганди у кейинчалик ўзининг саёхатномасида.

Шу тариқа у бир ой Хивада бўлиб Ма-даминхон мадрасасининг мударисини бўлган Исхoқ Иброҳим ўғлини ўш билан са-фарга олиб чиқади. Улар биргаликда Бухоро ва Самарқанда ҳам бўлиб, Қар-

шида уч кун туришгач, Амударёни кечиб ўтиб Ҳиротга, ундан Махшадга, сўнгра Техрон ва Истанбул орқали Будапештга боришади.

Исхoқ Иброҳим Хива хонлигининг Қўнғирот беклигидан бўлиб, 1836 йилда туғилган, яъни Вамберидан 4 ёш кичик эди. Тарихий манбаларга кўра, Исхoқ Иброҳим ўғли машхур тасаввуфшунос Ҳаким ота-Сулаймон Боқирғонийнинг 27-авлоди бўлган.

Будапешт шахрига борганидан кейин Исхoқ бир қанча муддат европача овқат-ларни ея олмай юрган ҳамда ўз миллий кийимни (оқ кўйлак, узун оқ иштон, чо-пон, салла)ни европа кийим-кечагига ал-маштирмасдан, бошда салла, устда чо-пон, шаҳар билан таниша бошлаган. Бироқ аста-секинлик билан Исхoқ Иброҳим ўғли Европа муҳити, одатларига тезда кў-никиби, венгер тилини ҳам тезда ўзлашти-риб олади.

Вамбери Англия сафарига отланар-кан, Исхoқни тил ўрганасан, дея дўсти Йўзеф Буденз (1836-1892)га топшириб кетади. Икковлон Халас (Halas) томонга, Арўн Силади (Aron Szilády) ёнига бори-шади. Халас XIII асрдан бери куман турк-лари жойлашган энг муҳим маконлар-дан бири бўлиб, у “туркологиянинг кичик шаҳар-давлати” ҳисобланар эди.

Бу пайтда Jász (Яас – кенг майдон) даги қуманлар тили ва тарихини тадқиқ этаётган таниқли олим, Венгрия Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Иштван Гийарташ (István Gyarfás) ҳам Халасда яшарди. Адабиётшунос Арўн Силади ва тилшунос Йўзеф Буденз маслақдош, қадрдон эдилар. Ана шундай олимлар даврасига тушиб қолган Исхoқ етук ақлу салоҳияти боис тезда венгер тилини ўр-ганади.

Арўн Силадининг 1864 йил 30 сент-ябрда Будензга ёзган мактубидаги фикр-ларига қараганда, Исхoқ Иброҳим тил ўрганиш бобида катта муваффақиятга эришган.

Вамбери 1865 йилда Лондондан Буда-пештга қайтиб келади ва Исхoқ ҳақидаги тасаввурларини шундай қозоғга туши-ради: **“Бир йилдан сўнг Англиядан қай-тиб келсам, қайси кўз билан кўрайки, муллам венгер либосида, салланинг ўр-нида сўнги модадаги причёска. Венгер тилини тез ўрганиб олган. Менинг мул-ламни ҳамма ёқтириб қолган. Икки йил аввалги Хива мадрасаси мулласининг башанг кўринишини қаранг”**.

Будапешт университети олтойшуносл-ик ва фин-угоршунослик кафедрасига мудирилик қилган, шу соҳадаги илмий ишлари учун Венгрия Фанлар академия-сига ҳақиқий аъзо этиб сайланган Йўзеф Буденз (1836-1892) “Тилшунослик хабар-ни” журналининг 1865 йил сонларидан бирида шундай ёзган эди: **“Ўтган (1864) йил май ойининг охирида бу ер (Пешт шаҳри)га Херман Вамберига Туркис-тон йўлида ҳамрохлик қилган Қўнғирот шаҳрилик (24 ёшлар атрофида) ёш ўз-бек мулла Исхoқ келган эди. У билан уч ой бирга бўлдим ва бундай ажойиб имконият менинг Хива ўзбеклари ше-васини ўрганишимга катта наф кел-тирди. Мен бу борада ёзган бир неча кўлёзмаларимни унинг талаффузи асосида мукамаллаштиришга эриш-дим. Хива хонлигидаги хозирги ўзбек тилининг намуналари бўлган бу кўлёз-маларимни оз бўлса-да, туркий тил-ларни билишга қизиққан кишилар эъ-тиборига ҳавола қиламан. Келтирил-ган қисман тўлиқ (венгерча) таржима туркий тиллар тузилиши билан маъ-лум даражада таниш бўлганлар учун маълумотнома вазифасини ўташи мумкин. Бундан ташқари, матнлар эъ-лон қилинганидан сўнг қизиққан ўқув-чилар учун Хива — ўзбек шеваси асос-лари ҳақида қисқача грамматик очерк ҳам илова қилиш ниятидаман. Венгер тилидаги асл нусхаларни ўзбек “ли-бос”ида кўриш шу мамлакат тилшунос-лари учун, айниқса, мароқли бўлади, деб ўйлайман”**.

Суратда: (чапдан) Исхoқ Иброҳим ва Херман Вамбери. Техрон. 1864 йил

Шу тариқа Европага мослашган, вен-гер тили ва ёзувини ўрганган Мулла Исхoқ Вамбери ҳамда унинг дўстлари ёрда-мида Фанлар академиясининг шарқ кўл-ёзмалари бўлимига ишга қиради. Исхoқ-нинг вазифаси шарқ кўлёзмаларини тадқиқ этиш ва таржима қилиш, шунинг-дек, шарқ тиллари ўқитувчиси ҳам эди. Унинг она тили ўзбек тили эди, шунинг-дек, у ўрта асрлардаги Ўрта Осиё туркий адабий тилини — чиғатойчани мукаммал савидада билар эди. Исхoқ Қўнғиротий ўша пайтдаги европалик тилшунослар учун қандай қийматли хазина эканлигини тасаввур қилиш учун айтсак, муқояса қил-сак, бу ҳол қадимги Одиссея кемасидаги денгизчиларнинг замонавий Голландия денгиз академиясига денгиз туғунларини ечиш бўйича мастер-класс сабоқлари (маҳорат дарслари) бериш учун келиши каби гаройиб бир ҳодиса эди.

Йўзеф Буденз Мулла Исхoқнинг вен-гер тилини ўрганиши ҳамда академия кутубхонасида шуғулланиши учун барча шарт-шароитларни яратиб берган. Мулла Исхoқ ҳатто унинг ёрдами билан буюк венгер шоири Шандор Пётефининг дўсти, 1865-1879 йилларда Венгрия Фанлар академиясининг бош котиби бўлиб хиз-мат қилган Янош Арўн (1817-1882) билан танишган ва унинг “Ажабли (ажойиб) оху-нинг ҳикоят”и деган асарини ўзбек тилига таржима қилган. Бу асарнинг венгер ки-тобхонлари учун аҳамиятли томони шун-даки, унда қадимги венгер ва хунларнинг Шарқдан келиб чиққанлиги ҳақидаги ри-воят тасвирланган эди. Исхoқ Иброҳим-нинг таржимаси Венгриядаги “Косору” журналининг 1865 йил 9-сонидида нашр этилади.

1865 йил. Венгрия. Ушбу давлат Фан-лар академиясининг филология бўлими ўша санада “Тилшунослик ахбороти”нинг 4 томлик 2-сонини чоп этиб, 271-315-саҳи-фаларда ўзбек халқ мақолларини нашр қилди. 44 та мақол, эртақ, топишмоқлар киритилган тўплам тез орада Европа ил-мий жамоатчилигида катта шов-шувга са-баб бўлди. Чунки, шунгача бўлган даврда Европада ўзбек халқ мақолларини ҳеч ким чоп эттирмаганди. Қолаверса, ушбу мақол, топишмоқ ва эртақларни нашр қилдирган шахс ҳам ўрта осеёлик му-хожир эди-да. Исхoқ Иброҳим қуйидаги мақолларни таржима қилганди.

Бундан ташқари, Мулла Исхoқ 13 та латифа, эртақларни ҳам ўзбекчадан вен-герчага таржима қилган. Хуллас, асли қўнғиротлик Исхoқ 1865 йлдаёқ ўзбек халқ оғзаки ижодини Европага тарғиб қилган эди. Яъни, Хоразмдан келган Исхoқ Иброҳим Европада етук шарқшу-нос, фольклоршунос ва таржимонга ай-ланди. Табиийки, Йўзеф Буденз, Шандор Пётефи, Янош Арўн сингари ўз даври-нинг энг пешқадам, таниқли олимлари би-лан ҳамкорлик қилган Исхoқ Иброҳимнинг қисқа фурсат ичида бундай кенг кўламдаги ишни амалга ошириши унинг етук ақлу са-лоҳиятидан дарак бериш турибди.

Шунингдек, Й.Буденз венгер матн-ларини Исхoқ Иброҳимга тушунтириб, уларни ўзбек тилига таржима қилдирган. Шу йўл билан Исхoқ венгер шоири Янош Арўннинг “Будданинг вафоти” қаҳрамон-лик эпосининг оптични қўшиғини ҳам ўз-бекчалаштирган. Табиийки, Исхoқнинг бу таржимаси Буденз учун ўзбек ва венгер тиллари тузилишини таққослаш, қиёслаш учун керакли бўлган бу Исхoқ Иброҳим-нинг венгер тилидан ўзбек тилига қилин-ган илк бадий таржимаси ҳисобланади. Шунингдек, Исхoқ Иброҳим Херман Вамберининг 1867 йилда “Юсуф ва Аҳ-мад” достонини аслий матни ва немисча таржимасини нашр этиш ишида бевосита иштирок этган. Юқори таржимонлик қо-билияти учун уни Вамбери “жонли лугат” деб атаган. Баъзи манбаларда Вам-бери Хива хонлиги ҳудудларида эканида “Ошиқ Ғариб ва Шоҳсанам” достонини ёзиб олгани ва бу ишда унга мулла Исхoқ ёрдам берганили қайд этилади.

Исхoқ Иброҳим 1865 йил 7 июлда адабиётшунос Арўн Силадига ёзган ха-

тида Венгрия Фанлар академияси ку-тубхонасига ишга кириб, хизматни бош-лаганини айтган. Бу ва бунга ўхшаш тарихий мактублардан бизга аён бўли-шича, у кутубхонадан ойига 25 фўринт (forint) ойлик олган; кутубхона бюлле-тенида у ҳақда “кутубхона ходими” деб ёзилган; Исхoқнинг кутубхонага ишга жойлашувига Йўзеф Буденз тавсияси ҳисоба олинган; академия бошқарув-нинг 1866 йил 21 январдаги қарориди ҳам унинг расман кутубхона ходими ва-зифасида ишлаётгани таъкидланган.

Мулла Исхoқ шарқ ва ғарб мадани-яти орасидаги фарқларни чуқур англа-ган, ҳаётдан сабоқ олган замонавий, ма-даниятли шахс бўлган. Мулланинг можор тилидан ташқари олмон, лотин, юнон, француз ва инглиз тилларини ҳам ўрган-гани маълум. Бу унинг ҳам оддий одам-лардан бири бўлмаганлигини, фавқу-лодда иқтидорли шахс бўлганини бил-диrhoкда. У Можористоннинг турли вилоятлари ва шаҳарларига саёҳат қил-ган. Унинг Вена, Эстерғум, Гийўр, Кўма-рам ва Пўзсўни (Братислава) (Viyana, Estergom, Győr, Komárom ve Pozsony (Bratislava) шаҳарларига боргани маълум” Венгриядан олис хоразмлик йигит шу та-риқа Венгрия Фанлар академиясида фао-лият кўрсатиб, Европа шаҳарларини кез-ганча ҳаёт кечиради. Ҳаттоки оила қуриб Европача асосда яшай бошлаган.

Жаноб Исхoқ Иброҳим академияда ишламаган пайтда, Шандўр Кўвачининг аниқлашича, 1888-1892 йилларда Вам-берининг хизматига бўлган ва Будапешт-даги Фаранг Жўзеф кўчасидаги 24-уйда, ўз оиласи, бола-чақаси билан бирга унинг ёнида яшаган.

Ўша пайтдаги венгер матбуотидаги ёзувларга таяниб шуларни айтиш мум-кин: жаноб Исхoқ Иброҳим Валанжа шаҳрилик (Véleence) Фажар (Fejér) деган киз билан турмуш қурган ва 1892 йилда Венгрияда вафот этган.

Венгрия Фанлар академиясининг академиги Й.Буденз (1836-1892) Исхoқ Иброҳимнинг ўзига катта ёрдам берга-нини эътироф қилиб шундай ёзганди: **“Исхoқ билан уч ой бирга ишладим ва бундай ажойиб имконият менав Хива ўзбеклари диалектини ўраганиш учун катта фойда келтирди. Мен бу борада ёзган бир неча кўлёзмаларимни унинг талаффузи асосида мукамаллашти-ришим мумкин эди”**.

Вамберининг асарлари Ўрта Осиё тари-хини ўрганишда катта аҳамиятга эга-лиги дунё илму фанида тан олинган ва эътироф этилган. Айниқса, унинг “Ўтмиши қилмиган миллиятнинг истиқболи ҳам зул-мат пардаси остидадир” деган фикрлари ўзининг кенг қамрови билан насихатомуз мақол даражасида ўзбек зиёлилари ора-сида кенг тарқалгандир.

Шундай экан, Вамберининг барча асарлари бизнинг тарихимизни бошқа манбаларга таққослаб ўрганувчи ноёб манбадир. Шуларни эътиборга олиб, кино соҳасидаги ушбу мавзуни давом эт-тириб “Ўзбекино” ДАК томонидан Вам-бери ва Исхoқ Иброҳим ҳақидаги сери-ални Венгрия, туркиялик киноижодкор-лар билан ишланса, халқро даражадаги санъат асари юзага келарди.

Шу каби Вамбери асарларининг Ўрта Осиё тарихини ўрганишдаги аҳамияти катта эканлиги, унинг бевосита Хоразмда бўлганлигини эътиборга олиб, яна Хива шаҳрида унинг номига кўчалардан би-рини номлаш ўринли бўларди. Бундай ёъзоз ва эътирофни эса Венгрия Фан-лар академиясида ишлаш даражасига етган унинг ҳамроҳи ва шогирди — Исхoқ Қўнғиротийга ҳам кўрсатиш, унинг номи ҳам Хива кўчаларидан бирига қўйилса, адолатдан бўлар эди.

Табиийки буларнинг бари юртимиз-нинг туристик салоҳияти юксалишига, Венгрия — Ўзбекистон дўстлик алоқала-рининг янада юксак поғоналарда давом этишига омиллардан бири бўларди.

Умид БЕКМУҲАММАД

ЖАҲОНДА

ОРОЛДАГИ ЖИМЛИК БУЗИЛДИ

Раул Кастро ва унинг укаси Фидел Кастро 60 йилдан ортиқ вақт давомида Куба ҳукуматида раҳбар лавозимларда ишлаган. Улар инқилобни амалга оширдилар, Маркс ва Лениннинг кўрсатмаларига биноан Озодлик оролида авторитар социализм қурдилар.

Раул Кастро уч йил ол-дин — 2018 йил 19 апрелда мамлакатни тўғридан-тўғри бошқаришни тарк этганди. Кейин Мигел Диас-Канел давлат раҳбари бўлди — 1959 йилдан бери биринчи марта мамлакатни бошқа фамилияли сиёсатчи бош-қаришга эришди.

60 йилдан бери социализм йўлидан юрган орол иқтисодий ис-лохотларга муҳтож эди. Шу билан бирга, орол аҳолиси ҳаёти Раул даврида ҳам ўзгара бошлади. Унинг даврида Кубада интернет пайдо бўлди ва қубаликларга мобил телефонлар сотиб олиш, ки-чик бизнес очиш, кўчмас мулк сотиш ва сотиб олиш ҳуқуқи берилди. Бундан ташқари, Гавана ва Вашингтон ўртасидаги ярим асрлик адоват тугатилди.

ЧЕХИЯ ДИПЛОМАТЛАРИ ҚУВИЛДИ

Россия Чехия дипломатларини мамлакатдан чиқариб юборди. Дипломатлар 19 апрель куни кун охиригача мамла-катни тарк этишлари керак эди.

Чехия президенти маъ-муриятининг халқро бў-лими раҳбари Рудольф Жиндракнинг сўзларига кўра, ҳайдаб чиқарилган-дан сўнг элчхонада фақат беш киши ишлайди. Унга кўра, дипломатик вако-латхонанинг бутун сиёсий қисми Россиядан чиқариб юборилган. “Уларга Россия Федерацияси ҳудудидан чиқиб кетиш учун 24 соат вақт берилди, Чехиядан чиқариб юборилган рус дипломатларига эса 48 соат бе-рилди”, — деди расмий.

Чехия Республикасининг элчиси Витеслав Пивонка Россия ташқи ишлар вазирлигига қақирилди. У дипломатларнинг чиқариб юборилишига ва ўқ-дорилар омборидаги портлашда айбланишига мутлақо бемаънилик, деб муносабат билдирди.

АРКТИКА УЗРА САЁҲАТ

HeliBear саёҳатнинг янги тури, тўғридан-тўғри Хель-синки аэропортидан Тайга вертолётни билан парвоз қилишни таклиф қилади, у ерда сиз йўловчилар билан биргаликда та-биий яшаш жойидаги йирик йиртқич ҳайвонларни томоша қилишингиз ва суратга олишингиз мумкин.

HeliBear саёҳати 24 соат давом этади ва икки томи-лама парвозни ўз ичига олади. Вертолётлар Хель-синки аэропортининг биз-нес-терминалидан учиб кетмоқда, — деди дастур ташкилотчилари.

Парвоз минглаб кўллар билан кесилган Арктика ўрмонлари устида амалга оширилади.

16 ЁШДАН ОШГАН АМЕРИКАЛИКЛАР

Коронавирусга қарши эмлатилиши мумкин

Душанба кунидан бошлаб COVID-19 коронавирусуга қарши эмлаш АҚШнинг 16 ва ундан катта ёшдаги барча аҳолиси учун мумкин бўлиб қолди, деди АҚШ президенти Жо Байден. Глобал миқёсда, 2021 йил 19 апрелда Қўшма Штатлар катта-лар аҳолисининг ярми COVID-19 га қарши биринчи эмлашни олганлигини эълон қилди.

Илгари, АҚШ маъмури-яти 1-майга қадар эмлашни нафақат махсус аҳоли учун, балки ҳамма учун ҳам тақ-дим этишни режалаштир-ган эди. Бироқ апрель ойининг бошларида Бай-ден ушбу муҳим воқеа 19 апрелга қолдирилишини эълон қилди. Ушбу режа Америка Қўшма Штатларида COVID-19га қарши эмлашнинг ёши, соғлиги ва бошқа тоифалари бўйича че-кловларни бекор қилишни англатади.

Маълумотларга қараганда, COVID-19 пандемияси бошлангани-дан бери Қўшма Штатларда 32,4 миллиондан ортиқ юкумли касал-ликлар аниқланган, 581 мингдан ортиқ беморлар вафот этган.

ЭНГ МУРАККАБ ЁЗУВ

Апрель ойида БМТнинг ҳужжати билан бутун дунёда хи-той тили куни нишонланади, бу дунёдаги энг қийин ва кенг тарқалган тилдир.

Хитой тили куни ҳар йили 20 апрелда нишонланади. У 2010 йилда ташкил этилган ва шу билан бирга БМТнинг бошқа расмий тиллари бай-рамлари қаторида туради. Ушбу бай-рам хитой ёзувининг асосчиси Цанг Цзенинг хотирасига бағишланган. Би-ринчи марта унинг номи миллиодан ав-валги III асрнинг фалсафий трактат-ида тилга олинган. Бу ёзувнинг бир нечта вариантлари бўлганлигини кўр-сатади, аммо Цанг Цзе томонидан таклиф қилинган белгилардан фойда-ланишга қарор қилинган.

Хитой алфавити дунёдаги энг му-раккаб ёзувлардан бири. Унинг барча бойликларини ифода этиш учун 80 мингга яқин иероглиф ишлатилади, аммо қундалик фойда-ланиш учун 3-5 минг белги етарли.

ЭКОЛОГИК ҲАЛОКАТ

Номаълум шахслар Днепра қуйиладиган Ирпен дарёси-нинг ирмоғига кимёвий моддалар солинган минглаб кут-иларни ташладилар. Чиқиб кетадиган моддаси бўлган 20 литрли идишлар дарё бўйини зич қоплаган.

Уларнинг 400 метрдан ортиқроғида қурилиш чикиндилари ва маиший қиқиндир борлиги айтилмоқда. Маҳаллий хизматчи-лар атроф-муҳитнинг ифлосланиши фактлари бўйича жиноий иш қўзғаш учун ариза беришди. Номаълум кимёвий моддадан намуна-лар суд экспертизасига юборилган.

Интернет тармоғи хабарлари асосида Г.МАТЁҚУБОВА тайёрлади.

МОЛИЯ МУАССАСАЛАРИДА

АТБ “ЎЗСАНОАТҚУРИЛИШБАНК” ҚОШИДА ТАШКИЛ ЭТИЛГАН “SQB SECURITIES” ИНВЕСТИЦИЯ КОМПАНИЯСИ ФАОЛИЯТИГА ОИД пресс-тур ташкил этилди

Ушбу инвестиция компанияси Ўзбекистонга тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар жалб қилишнинг янги механизмини бошлаб берди.
“SQB Securities” инвестиция компанияси бугунги кунда капитал бозорида турли инновацион ечимлар, маҳсулот ва хизматларни татбиқ этиб, йирик саноат корхоналари ҳамда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектларининг халқаро молия бозорига чиқишига кўмаклашмоқда.

“Компания инвестицион воситачи, консультант, шунингдек, инвестицион активларнинг ишончли бошқарувчиси сифатида ҳам маҳаллий, ҳам халқаро молия институтлари билан инвестиция-банк соҳасида шерикчилик алоқаларини мустақамламоқда.

— Республикаимиздаги йирик фармацевтика ишлаб чиқарувчиларидан бири – “Nika pharm” масъулияти чекланган жамияти бугунги кунда “SQB Securities” кўмагида ана шундай имкониятга эга бўлган корхоналар сирасига қиради,—деди корхона раҳбари Амур Жалилов.

Унга инвестиция компанияси саъй-ҳаракатлари билан Осиё Тараққиёт банкидан (ОТБ) 3 миллион АҚШ доллари миқдорида тўғридан-тўғри кредит жалб этилди.

Ушбу маблағ ҳисобига корхонанинг

“Covid-19” касаллигини даволашда қўлланилаётган 20 га яқин турдаги дори воситаларини ишлаб чиқаришни кенгайтиришга доир лойиҳаси молиялаштирилди.

Бундан ташқари, корхонанинг Осиё Тараққиёт банки текширувидан муваффақиятли ўтиб, миқдозига айланиши унинг нафақат арзон кредит линиясидан фойдаланишини таъминлади, балки бошқа нуфузли халқаро молия муассасалар назарига тушиб, келгусида яна жаҳон капитал бозоридан тўғридан-тўғри сармоя олишига кенг йўл очди.

Таъкидлаш жоизки, “SQB Securities” инвестиция компанияси, шунингдек, Европа Тиклашиш ва Тараққиёт банки (ЕТТБ), Исланд Тараққиёт банки (ИТБ) каби бошқа халқаро молия ташкилотлари ҳамда жамғармалардан қарз, кредит ёки улуш

қўринишида молиялаштиришни жалб этиб, корхоналарнинг молиявий салоҳиятини оширишга ҳар томонлама ёрдам кўрсатади.

АТБ “Ўзсаноатқурилишбанк” қошида ташкил этилган “SQB Securities” инвестиция компанияси Тошкент фонд биржасида сотиладиган акциялар ва облигацияларни тарғиб қилиш ва сотиш бўйича Ўзбекистон Республикаси Капитал бозорини ривожлантириш агентлигининг лицензиясига эга.

Ўз фаолиятини 2020 йил март ойида бошлаган компания, инвестицион банкинг, инвестицион лойиҳалар учун синдикатлашган кредитлашни ташкил қилиш, корпоратив бошқарувни амалга ошириш, модернизация қилиш ва қўллаб-қувватлаш, инвестицион активларини ишончли бошқариш, лойиҳаларни молиялаштириш ҳамда бирлаштирилган молиялаштириш турларини ташкил этиш каби хизматларни кўрсатади.

Х.КОДИРОВ.

Реклама ҳуқуқи асосида

Мобил банк хизматингизда

Кейинги йилларда мамлакатимиз молия-банк соҳасида ҳам анчагина самарали ва сезиларли ислохотлар амалга оширилди. Бу ислохотларда эса “Агробанк” акциядорлик тижорат банки ўз урнига эга.

Ушбу банк томонидан трансформация жараёнлари жадаллик билан олиб борилаёпти. Шу кунларда аҳолига тезкор, ишончли, инновацион банк хизматларини кўрсатиш имкониятларининг кенгайтирилишига катта эътибор қаратилган. “Агробанк” АТБ ўз хизматларининг қулайлигини ошириш ва замонавийлаштириш борасида илғор хорижий банклар тажрибасини ўрганиб, иш юритмоқда.

Банк томонидан 20 апрель куни “Tashkent city” худудига “Мобил банк офиси: тезкор, ишончли, инновацион банк хизматлари ривожланишининг янги босқичида” мавзусида тадбир ўтказилди.

Унда “Агробанк” АТБ мобил офисининг тақдими бўлиб ўтди. Таъкидланишича, юртимизда ишлаб чиқарилаётган “ISUZU HD 50” автобусини белгиланган қонунчилик асосида қўшимча техник жиҳозлар билан таъминлаш натижасида кўчма банк офиси яратилган.

Хизмат кўрсатиш ҳудудини ўзгартира оладиган бундай мобил офислар фаолиятини жорий қилиш гоёси хорижий “Себербанк” ва “Зираатбанк” тажрибасидан келиб чиқиб илгари сурилган. Аслида узоқ йиллик ривожланиш стратегияси ва трансформация жараёнларида банк томонидан мобил офислар фаолиятини йўлга қўйиш назарда тутилган эди.

Ушбу мобил офис жисмоний шахсларга турли банк хизматларидан фойдаланиш имконини беради. Хусусан, банкоматдан нақд пул олиш, пластик карта-

ларни тўлдириш, халқаро пул ўтказмалари, бир марталик тўловлар, “Uzcard” ва “HUMO” пластик карталари очил, кредит олиш бўйича ариза қолдириш ва бошқа банк хизматларини тақдим этади.

Пул муносабатларининг тури кўпайиб боргани сари одамларнинг банк ёки банк шахобчаларига бўлган эҳтиёжи ортиб бормоқда. Ҳолбуки, мамлакатимизнинг кўплаб чекка туманларида аҳоли банк хизматларидан фойдаланишга масофа узоқлиги туфайли қийналар эди. Масалан, шунчаки пластик картасидаги пулни нақд пулга айлантириш учун ҳам туман марказидаги ёки бошқа бирор йирикроқ маҳалла марказларидаги банкоматларга боришга тўғри келарди.

Мобил офисда ҳайдовчи ва миллий гвардия ходимидан ташқари, хизмат кўрсатиш учун бир нечта банк ходимлари жойлаштирилди. Автобус салони барча хавфсизлик чораларини, осон ҳаракатланиш имкониятларини ҳисобга олган ҳолда жиҳозланган. Банкомат, компьютерлар ва принтер, ички ва ташқи

назорат камералари ҳамда бошқа техник жиҳозларнинг кун давомида ишлаб туриши учун қувват сақлагичлар ўрнатилган. Чекка туманларимизда интернетнинг сустлиги ҳам ҳисобга олиниб, худудда қайси уяли алоқа компанияси фаол бўлса, уша компаниянинг SIM-карталаридан фойдаланиш имкони қўшимча қилинган. Шунингдек, аҳоли “Агробанк” АТБ мобил офисининг қачон, қаерда бўлишидан хабардор бўлиб туриши учун телеграм боти ҳам яратилган.

Ҳозирда ушбу мобил офиснинг дастлабки варианты Тошкент шаҳрида синовда ўтказилиши режалаштирилган. Синов муваффақиятли якунланганч “Агробанк” АТБ мобил офислари мамлакатимизнинг барча худудларида хизмат кўрсатишни бошлайди. Эндиликда одамлар банкка эмас, банк одамларнинг олдига боради.

Ўз мухбиримиз.

Реклама ҳуқуқи асосида.

ФАХР

Кўнгилда хайрату хаяжон

Мана бир неча кундирки, ичимга сиғмай юрибман. Гўёки, руҳим еттинчи фалакдан ҳам юксакда. Юрагим бошқача урмоқда. Унинг ҳар бир зарбиди туркий нидолар бор, туркий нолалар бор, туркий наволар бор. Нидолар, нолалар, наволар – маним покиза орзуларим, уйларим, мақсадларимдир. Бу нидолар ҳазрат боболаримдан мерос. Бу нолалар балки Ҳисор тоғларидан ҳам қадимийроқдир. Бу наволар кўҳна ва наёқирон кентларимда қад ростлаб турган – Оқсарой, Регистон гўмбазларию деворларида жило бағишлаб турган раналар мисоли рангин, мен учун жуда азиз ва муқаррам. Такрор айтаман, ҳаммаси рангин, ҳаммаси нурли. Кўнгилнинг қувонтирадиган хайрли ишлар бўлса, қалбининг олам-олам хайрату хаяжон маскан этиб олар экан. Алишер Навоий номидаги халқаро мукофотнинг таъсис этилгани билан боғлиқ хушхабар дилга шунча хуррамлик бағишлади. Бундай қувонч менга ўхшаган қаламкашларники деб ўйлаган эдим. Йўқ, хато қилган эканман. Бу ўзбекман деган барча кишининг шодийнаси экан. Йўқ, яна янглишдим, адабиётни севган, уни ҳаёт деб билган барча кишиларнинг айёми экан. Бу байрам барчамизга қўтлуғ бўлмай, муборак бўлмай!

Буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоийнинг Минск шаҳридаги бюсти.

Эсимда, ўқувчилик даврларимда адабиёт ўқитувчимиз Халил домла Навоий ҳазратдан байтлар ўқиб берар ва сатрлар қатидида оламжаҳон мазмун ва моҳият тўғрисида сўзлаб берар эди. Биз тушунсак-тушунмасак, афсуски, бу шўро замон сўз мулкнинг султони меросини туб моҳияти билан ўрганишга ва уни тарғиб этишга йўл бермайдиган, деган сўзларни бир ҳазин армон уқин билан айтарди. Мамлакатимизда 1991 йил – Алишер Навоий йили деб эълон қилинган чоғда шу устозимиз бениҳоя қувонган эди. Шояд, энди улуғ бобокалонимиз ҳазинасидан чинаямига баҳраманд бўлсак, деган гаплари ҳали-ҳамон қулғом остида жаранглайди. Шунга ҳам ўттиз йил бўлибди. Халил домла ҳозир пенсияда. Қишлоққа борган пайтларимда устознинг зиёратига бориб тураман. Ростини айтишим керак, кейинги йилларда адабиёт ва адабиёт аҳлига берилаётган юксак эътиборлардан устознинг боши осмонда. Аллоҳ бизга қандай саодатли кўнларни насиб этмоқда. Илоҳим, рўзи махшарга қадрар шундай бўлсин, деб дуо қилади.

Улуғ мутафаккир бобомиз Алишер Навоий номи ва унинг ҳаётбахш ўғитлари болалик чоғларимиздан бизга ҳамроҳ бўлиб келаётди.

Ишонч билан айтаман, ўзбекман деган киши борки, Алишер Навоий номини эшитиши билан кўнгли фахру ифтихорга тўлади. Ҳазрат Алишер Навоий ҳақиқий маънода бутун бир миллат, давлатнинг тимсолига айланган ўзбекининг буюк фарзандидир. Кейинги йилларда миллатнинг бу каби улуғларига эҳтиром кўрсатиш ва уларнинг меросларини нафақат мамлакат балки жаҳон миқёсида тарғиб этиш ишлари ҳадди аълосига етмоқда. Буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий таваллудининг 580, Ўзбекистон Қаҳрамони ва Халқ шоири Абдулла Орипов ҳамда Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Ҳошимовлар таваллудининг 80 йиллиги, Ўзбекистон халқ артисти Ботир Зокиров таваллудининг 85 йиллигини кенг нишонлаш тўғрисидаги Президент қарорлари беқиёс тарихий аҳамиятга эга. Ушбу муҳим ҳужжатларнинг ижроси сабаб маънавий-маърифий ҳаётимизда улуғ ўзгаришлар бўлишига эса асло шубҳа йўқ.

Мамлакатимиз раҳбари жаҳоннинг энг катта минбарларидан туриб улуғ аждодларимиз ҳақида фахр ила сўз айтмоқда. Бу билан башариёт тамаддунига улкан ҳисса қўшган улуғ боболаримизга бўлган соф муҳаббат ва эҳтиромини намойиш қилмоқда. Президентимизнинг Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош ассамблеясининг 71-сессиясида улуғ аждодимиз, муҳаддис бобомиз Имом Бухорийни тилга олганини улкан жасорат дея баҳолаш мумкин. Яна жаҳоннинг энг катта минбаридан туриб ўзбек тилида маъруза қилгани она тилимиз – ўзи юксак мақом ва мартабага эга Навоий тилининг дунё миқёсидаги нуфузини янада оширди. Яна бир маълумот. 2019 йил 15 октябрда Озарбайжон пойтахти Бокуда Туркий тилли давлатлар кенгашининг еттинчи саммити бўлиб ўтган эди. Унда мамлакатимиз Ўзбекистон илк бор тўла ҳуқуқли аъзо сифатида иштирок этганди. Ана шу анжуманда Президентимиз савдо-иқтисодий, маданий-гуманитар ва бошқа соҳаларда ҳамкорлик қўламини кенгайтириш масалаларида муҳим ташаббусларни илгари сураган экан, кенгашга аъзо мамлакатларнинг адабиёт ва санъат, маданият соҳаларида улкан ютуқларга эришган ижодкорларни рағбатлантириш мақсадида мукофот таъсис этиш гоёсини ҳам ўртага ташлаган эди. Яқинда бўлиб ўтган Туркий кенгашининг видеоконференция шаклида ўтказилган норасмий саммитида бутун туркий дунёнинг фахру гурурига айланган буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий номидаги Туркий кенгаш мукофотини таъсис этиш тўғрисидаги тақлиф аъзо давлатлар раҳбарлари томонидан яқдиллик билан маъқулланди. Сўз мулкнинг султони Алишер Навоий номига муносиви бундай эҳтиром, шубҳасиз, давлатимиз раҳбарининг сайё-ҳаракатлари мевасидир.

Ҳа, Алишер Навоий барча туркий халқларнинг ардоқли шоиридир. Бундан ташқари туркиғуи шоирлар Навоийни ўзларига устоз деб биладилар. Фузулий, Абай, Махтумқули каби шоирлар Навоийнинг маъно ҳазиналаридан баҳраманд бўлганикларини эътироф этишган. Таъкидлаш керак, Алишер Навоий туркий тил имконияти бениҳоя улкан эканлигини амалда исбот этиб кетган азиз ва муҳтарам зотдир. Унинг қўтлуғ мероси – “Чор девон”, “Хамса”, “Арбъин”, “Назм-ул жаҳоир”, “Муҳокамат ул лугатайн”, “Маҳбуб ул қулуб” кабилар асрлар оша бу ҳақиқатни баралла айтиб келмоқда ва айтаверади. Шу маънода Навоий нафақат туркий халқлар адабиётини юксак мақомларга кўтаргани билан аҳамиятли, балки жаҳон адабиёти ривожига беъмисл хизмат қилган ижодкор сифатида ҳам бундай эҳтиромга албатта арзийди. Француз шоири Луи Арагоннинг, “Навоий жаҳон шоирлари орасида туриб, баралла овоз билан ўз ғазалларини ўқимоқда. Замонанинг энг буюк шоирлари – Неруда, Гильен, Альберти, Лонгфелло, Нозим Ҳикмат, Невзаллар бу зот қаршисида тиз букадилар.

Навоийнинг адабий мероси дунё халқлари қалбида асрлар давомида яшаб келди ва яшайверади”, — деб ёзган фикрлари ҳам бизнинг фикрларимизни тасдиқлайди деб ўйлаймиз.

Хулоса қилиб айтишимиз мумкинки, буларнинг барчаси мамлакатимиз адабий, маънавий ҳаётида янги саҳифа очди.

Ғайрат МАЖИД,

Ўзбекистон Ёзувчилар уюмчаси раиси ўринбосари, шоир.

КИТОБХОНЛИК

ОРЗУЛАР ЙЎЛИДАГИ ШАМЧИРОК

Китоб мутлоаси руҳни, тафаккурни озиклантиради. Шу боис, уни нонга менгашади. Зотан фарзандларимизнинг бир қўлига нон, бир қўлига китоб бериб тарбия қилиш шарқликларга хосдир.

Мутахасссларнинг фикрича, болани 3-4 ёшида ноқ китоб ўқишга ўргатиш керак экан. Айтишларича, дунёда 95 фоиз одамлар дақиқасига 210 сўз ёки 2 дақиқада бир ярим саҳифа китоб ўқишади. Лекин машҳур француз ёзувчиси Оноре де Бальзак ярим соатда 200 бет, император Наполеон эса дақиқасига 2000 та сўзни ўқиган.

Булар мутлоанинг зоҳирий белгилари албатта. Унинг ботинимизга сингийдиган фазилатлари эса беҳисобдир. Бугунги кунда мамлакатимизда анъанага айланган китобхонлик танловлари келажакка узатилган ақлий эстафета таёқчасидир. Зеро, бугун китобхонлиги боис, “Spark” минган ва бошқа моддий-маънавий рағбат олаётган, китобга меҳрини бераётган минг-минглаб ёшлар эртага юртимиз, халқимиз учун маънавият маёғини баланд тутиб, Ватанимиз орзу қилаётган етук инсонлар бўлиб етишади-лар. Бу ёруғ мурда, эзгу умидлар шубҳасиз бесамар кетмас.

Президентимизнинг 2018 йил 12 майдаги “Буюк алломалар, адиб ва мутафаккирларимиз ижодий меросини кенг ўрганиш ва тарғиб қилиш мақсадида ёшлар ўртасида китобхонлик танловларини ташкил этиш тўғрисида”ги қарори, Вазирлар Маҳкамасининг 2020 йил 14 декабрдаги “2020-2025 йилларда китобхонлик маданиятини ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш миллий дастурини тасдиқлаш тўғрисида”ги ҳамда 2020 йил 26 декабрдаги “Ёшларнинг китобхонлик маданиятини оширишга қаратилган “Ёш китобхон” танловини ташкил этиш ва ўтказиш тўғрисида”ги мажлис баёни ижросини таъминлаш юзасидан ўтказилган “Ёш китобхон” танловининг республика босқичи ҳақиқий маърифат байрамига айланиб кетди.

2020 йилда 300 мингдан ортиқ ёшларимиз биринчи марта онлайн тарзда ариза топширганлари, танлов шартлари фақат бадий асарлар билан чекланиб қолмай, илмий-оммабоп китоблардан олинган саволлар киритилгани, шунингдек, “Тезкор савол-жавоб”, “Эркин мазъу” шартлари қўшилгани, ушбу нуфузли танловнинг финал босқичи биринчи марта “Китобхонлик ҳафталиги” доирасида “Ёшлар ижод саройи”да ўтказилгани барчамиз учун қутилмаган воқеа бўлди.

Донишмандлар бу дунёда инсон учун икки нарсани мукаррам ва азиз тутишган, уларнинг бири нон бўлса, иккинчиси китобдир. Нон инсон танасига куч-қувват берса, китоб маънавий қудрат тиссоли. Айниқса, “Ёш китобхон” кўрик-танловида иштирок этган ўқувчи-ёшларнинг самимий ва беғубор ташбеҳларнинг дилидан тилига оқиб келаётганига ҳавасингиз келадди.

“Ёш китобхон” танловида ўтган тўрт йил мобайнида 2 миллион 470 минг нафардан ортиқ ёшлар иштирок этди. Тўғри, эҳтимол бу ҳозирча катта кўрсаткич эмасдир. Лекин энг чекка ҳудудларда ҳам минглаб мутлоаа ихлосмандларининг китобга, адабиётга бўлган муҳаббати келажакда ёшларимизнинг китобхонликка қизиқишлари бундан ҳам баланд бўлишини кўрсатади. Мутафаккирларимиз китобнинг бизга ўргатадиган энг эзгу ва улкан сабоги тўғрисида, яхши китобхонлар ўқиш эса дунёнинг энг доно кишилари суҳбатига бўлишдир, деганлар.

Энг муҳим хушхабар эса ҳаммани тўлқинлантирди. Яъни, бу йилги танловнинг биринчи ўрин соҳиблари ва бундан кейинги ғолиблари Президент совғаси “Spark” автомашинаси эгаси бўлса, иккинчи ўрин эгалари 30 миллиондан (аввали йилларда 2-ўринга компьютер жамланмиси берилган), 3-ўрин эгалари 15 миллион (ўтган йилларда 3-ўрин эгалари 200 донга китоб жамланмиси берилган)дан пул мукофотлари, ҳар бир иштирокчига “Ёшлар кутубхонаси” руҳини остида чоп этилган китоблар жамланмиси ва қатор ҳомий ташкилотларнинг

махсус мукофотлари билан тақдирланади ва бундай эътибор зукко китобхонларга берилган муносиб баҳо бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, шу пайтгача азиз Ўзбекистонимизнинг энг чекка ҳудудларидан ғолибликни қўлга киритган Қорақалпоғистон Республикасининг Тўртқўл туманидан Шаҳзода Каримбоева ва Самарқанд вилоятининг Нарпай туманидан Мохинисо Шомуродованинг янада нуфузли мукофоти билан тақдирлангани китоб ўқиган билимли ёшларимизнинг янги зафарларининг амалдаги исботи бўлди.

Қизгин беллашувлар мамлакатимизнинг ҳар бир вилояти, туманининг шарафини ҳимоя қилаётган 10-14 ёш тоифасидаги 14 нафар қорақўзни бир-бири билан дўстлаштирди, яқинлаштирди.

Яна бир хушхабар.Сирдарёда “Энг яхши китобхон оила” танловида ғолиб чиққан оилага Президент совғаси “Spark” автомашинаси топширилгани адабиётга, шеърияга ошно бўлган китобсевар оилалар учун янада руҳий кўтаринкилик бахш этди.

Ибройим Юсупов номдаги қорақалпоқ тили ва адабиёти фанини чуқур ўргатишга ихтисослаштирилган мактаб-интернат ўқувчиси 14 ёшли Айнуранинг қорақалпоқ адабиёти ҳақидаги ўзига хос беғубор мушоҳадаси, бадий гимнастикага оид теран мулоҳазалари, қорақалпоқ халқининг қадимги қадриятларидан жўшиб ҳикоя қилишини, Огаҳий номидаги она тили ва адабиёти фанини чуқурлаштириб ўқитишга ҳамда хорижий тилларга ихтисослаштирилган мактаб-интернати ўқувчиси Жавохир Каримовнинг даниялик ёзувчи Ханс Христиан Андерсен ҳаёти ва ижодий фаолиятини ҳудди ёзувчининг ёнида юриб, барча тафсилотни қўриб тургандек ўзгача мароқ билан таърифлашини тингласангиз, Бухоро шаҳар 30-ўрта мактаб ўқувчиси Мухлиса Насимованинг қизларининг китоб мутлоаа қилишлари учун барча имкониятларни яратиб бераётган оталарга аталган “Отага таъриф”ини, шахсий муносабатини эшитсангиз, беихтиёр китоб инсонни улғайтириб қўйишига, доно ва мулоҳазали қилиб қўйишига яна бир бор амин бўласиз.

Ғалвир сувдан кўтариладиган кун 10-14 ёш тоифасидаги ёш китобхонлар беллашувининг тақдирлаш маросимида 1-ўринни эгаллаган Фаргона вилоятининг Ўзбекистон туманидаги 50-умумтаълим мактабнинг 8-синф ўқувчиси Муҳаммадфозил Исмоиловнинг ҳаяжонли сўзлари бутун зални қалқитиб юборди:

— Азиз устозларим, китобхон дўстларим, — деди Муҳаммадфозил, — мен буюк Соҳибқирон Амир Темуриунг “Қурашиб эришилмаган ғалаба — ғалаба эмас”, деган ҳикматли сўзларига амал қилганим, мени ва акам Комронбекни ўзбек, хориж адабиётига муҳаббат руҳида тарбиялаган, отам вафотлари-

дан кейин бизга ҳам оталик, ҳам оналик қилиб вояга етказган, керак бўлса ҳамма ўқиган китобларимизни биз билан бирма-бир ўқиб чиққан онамга бўлган ҳурмату эҳтиромим менга куч бағишлади ва онамнинг менга билдирган ишонч мени маррага етаклади. Мендан бугун Ватан ҳақида сўрашди, менимча Ватан бу менинг отамаконим — Ўзбекистоним, менга ишонч билдирган онажоним, мен унга лойиқ фарзанд бўлишга ҳаракат қиламан.

Бизга яхши оналарни беринг, шундагина биз ҳам яхши оналар бўлиб етишамиз, дейилган пурҳикмат сўзлар берорга айтилмаган экан-да, деб ўйлай бошлайсиз. Она кўргон деймиз. Она оилага фақат яхши ниятни олиб қира олгани учун, отанинг бор диққату эътиборини боланинг билимга қаратгани учун ҳали вояга етмаган 15 ёшга ҳам тўлмаган болалар катта-катта заковат, тафаккур майдонларига куч синайишга жасорат тоялтилар.

“Ёш китобхон” кўрик-танловининг 15-19 ёш тоифасидаги беллашувлари яна ҳам қизгин, яна ҳам мурасасиз ўтгани Самарқанд вилоятининг Оқдарё туманидаги 48-умумтаълим мактаби ўқувчиси Гулсанам Абдулҳакимованинг мутолаа борасидаги ўзига хос қарашлари, ўзбек ва жохон адабиёти дурдоналарига берилган шоирона таърифлари, ижодий ёндашувлари, руҳий кечинмаларининг ёруғ таърифларида, Сурхондарё вилоятининг Денов туманидаги 2-сонли ихтисослаштирилган мактаб-интернати ўқувчиси Шоҳсанам Ҳазратқулованинг онага, Ватанга, элу юртга эҳтиром туйғулари йўғрилган шеърий сатрларида, Хива шаҳридаги 121-сон кўзи ожизлар мактаб-интернати ўқувчиси Умиджон Қўтимуродовнинг бениҳоя кучли хотира ва сеҳн билан адабиётга ва китобга берган таърифларида акс этди.

Ҳазрат Жалолиддин Румийнинг “Ҳотами мулки Сулаймондир илм, Жумла олам жонига жондир илм” деган ҳикматларини, илмий кишиларнинг биринчи дўстлари китоб экани, танловнинг ҳар бир босқичида яна бир қарра ўз тасдиғини топди.

Албатта, 15-19 ёш тоифасидаги иштирокчилар учун кўрик-танловнинг финал қисми ҳаяжонлар ва кўз ёшларсиз ўтмади ва адолат қарор топди. Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети талабаси Мафтуна Умаровага Президент совғаси “Spark” автомобилнинг калити топширилди, Қашқадарё вилоя-

тининг Қашаши туманидаги 38-ўрта мактаб ўқувчиси Муниса Норқобилова эса фахрли 2-ўринни (30 миллион пул мукофоти), Андижон вилояти, Қўрғонтепа тумани 11-умумтаълим мактаби ўқувчиси Дилнавоз Ҳайитахматова 3-ўринни (15 миллион пул мукофоти)ни қўлга киритди. Тинимсиз меҳнат, уйқусиз тунлар, билимга ташналик мана шу китобсевар ёшларни халқнинг эътирофига, дўстларнинг олқишига, ота-оналарнинг шукрона дуоларига ошно қилди.

Ватан равнақи илмдадур. Илм юксалган юртда фан ютуқлари барча соҳаларга кириб боради. Илмий излашлар, кашфиётлар, тадқиқотлар мамлакатни, миллатни дунёга танитади. Илм мўъжизаси халқни буюк мақсадлар сари бошлайди. Халқимиз барча китобхон ёшларнинг келгусида Ўзбекистон илму маърифатини юксалтириш учун зукко олим, таниқли ёзувчи, хассос шоир бўлишни ният қилган орзулари руёбида кўрса не бахт!

“Ёш китобхон” танловининг 20-30 ёшлилар ўртасидаги қизгин мусобақалари Алишер Навоий, Заҳриддин Муҳаммад Бобур, Юсуф Хос Ҳожиб, Аҳмад Яссавий сингари улғу мутафаккирлар, Жек Лондон, Александр Пушкин, Лев Толстой, Чингиз Айтматов сингари хориж ва қардош адабиёт вакиллари, Эркин Воҳидов, Ўткир Ҳошимов, Эшқо-бил Шўқур, Назар Эшонқул, Абдуқайом Йўлдошев каби адабиёт даргалари асарларининг моҳирона таҳлили ва китобга бўлган дўстона муносабатнинг сурурли кўринишлари билан давом этди.

Иштирокчиларнинг “Учинчи Ренессанс мактаб остонасидан бошланади”, “Беҳ ташаббусида менинг ҳиссам” — шу каби мулоҳазалар танлов шартлари орасида гурур билан айтилди ва шартнинг мазмун-моҳияти мана шу ҳикматли ғояларга боғланиб таърифланди. 300 минг нафар китобхон ёшлар ортидан миллионлаб ёшлар эргашаётгани адабиётга, китобга меҳр буюк Чўлпоннинг “Адабиёт яшаса миллат яшайди”, деган пурҳикмат сўзларининг амалдаги исботини кўрсатиб берди.

Танлов шартларига жавоб бераётган Фаргона давлат университети талабаси Нодирахон Тошалиеванинг инглиз ёзувчиси Жек Лондоннинг “Аёл кишининг мардлиги” ҳикояси мазмун-моҳиятида инсон ҳурмати, гурури тилга олингани, Хоразм вилоятининг Урганч туманидаги 6-умумтаълим мактаб ўқувчиси Нафиса Назарованинг буюк мутафаккир Юсуф Хос Ҳожибнинг “Қутадғу билиг” асарини ўқувчиларининг фикрлари орқали баён этилишида, Самарқанд вилоятининг Нарпай туманидаги 52-умумтаълим мактаби ўқувчиси Гулҳаё Эшманованинг ташаббускорлиги, билими ва ташаббускор ёшлар мамлакатда фаҳрга айланиши ҳақидаги фикрлари барча қатнашчиларда илиқ таассурот қолдирди.

20-30 ёш тоифасидаги Андижон вилоятининг Олтинқўл туманидаги 35-умумтаълим мактаби ўқувчиси Фотиима Маматалиева 1-ўринни эгаллаб, Президент совғаси “Spark” автомашинаси қўлга киритди. Бухоро давлат университетининг 2-курс магистри Шамшода Ҳамдамова фахрли 2-ўринни (30 миллион пул мукофоти), Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Термиз филиали талабаси Санжар Шотемиров фахрли 3-ўрин (15 миллион пул мукофоти)ни эгаллади.

Бир сўз билан айтганда, юртимиздаги бу қайноқ жараён, беназир апрелнинг дастлабки кунлари бутун мамлакатга, элга янги Ўзбекистоннинг янги қаҳрамонларини танитди. Ўз меҳнатининг самарасидан, вақтларини фойдалаи ишга сарфлашга ҳаракат қилган 42 нафар ёшлар ҳомийларнинг қимматбаҳо совғалари билан тақдирландилар.

Сайёра ТҮЙЧИЕВА,
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси.

ШЕЪРИЯТ

Мусфира МУНАВВАР — Кармана туманида туғилган. Ўзбекистон Миллий университетининг журналистика факультетида таҳсил олган. Айни вақтда Навоий давлат педагогика институти доценти. Фалсафа фанлари номзоди. “Нур қибласи”, “Ота уйи” шеърий китоблари ва “Маънавий илдишлар” илмий рисоалари чоп этилган. Туркия, Хиндистон давлатларида ўтказилган адабиёт фестиваллари иштирокчиси. Яқинда дунёнинг 50 дан ортиқ мамлакатлари ижодкорлари қатнашган “Олтин сўз” шеърий мушоирасида ҳам иштирок этиб, махсус сертификат билан тақдирланган.

Мусфира МУНАВВАР

Эй ёмғир ёғавер, минг йилдан сўнг ҳам

ОСМОНЛАРНИ ЁПИНДИМ

Эй, сўзлари шаклга буй бермаган қўшиғим,
Оҳлариндан тўқилган осмонларни ёпиндим.

Эй, оҳанги оламга буй бермаган қўшиғим,
Излариндан тўқилган замонларни ёпиндим.

Эй, излари заминга буй бермаган қўшиғим,
Самоларда адашган сўзларини ёпиндим.

Эй, қадами хаёлга буй бермаган қўшиғим,
Кўнгал тубига чўккан армонини ёпиндим.

Эй, йўллари шамолга никоҳ этилган қўшиқ,
Юрак уйида отган тонларини ёпиндим.

Рух уйида атиреул-у, қор қоришиқ,
Созим ўзинга, қалбимдаги қорларни чал.

Чал, созандам, ёниб битсин борим менига,
Аммо жондан парвозларни нишонга ол.

Ёмғир қуйлаб ер бағрига синиб борар,
Холо, менинг кўнғилим само қуйларига.

Осмонни чанг ила чалган юлдузларим,
Кўзларинда қуйлар, қаро кўзларинда.

Ой нурига синиб кетди қанотларим,
Бу оламда рост ила ёлгон қоришиқ.

Қалдирғочим, қуйла дилим, кўнма дилим.

ШАВКАТ РАҲМОН ХОТИРАСИГА

Шавкат Раҳмон деган асов шоира,
Ҳақиқат аталган олов дарахтининг,
Қайси япроғидан жой бердинг, Роббим?
Ё қўшиқ умрининг қуёшида у,
Энг ёрқин бир тола бўлиб титрайди?
Ё синган кўнгалнинг синиқларини,
Юлдузлар қони-ла улғайтирми?
Ёки ҳур кунларнинг хур нигоҳида,
Порлаб қуёш бўлиб қўлаётми у?
Ва ё малюклар шор қалбида,
Ёққан оловга ўзи ҳайратда.
Ёхуд кундузларнинг ишқида бедор,
Ёруғ андуҳини тарашлаётми?
Ё, дунё, ёлгончи йўлларинг аро,
Олов фарёд бўлиб йўлинг тўсган у?
Хиёнатга ботган тор дунёлардан,
Ўзиб кетган руҳи аршида ҳозир.
Шоирлар ўлмайдми икки оламда,
Зулфиқор рух, жўмард тариқатида.
Разолат ва ҳақнинг қок ўртасида,
Илоҳий юравин ёндирётми?
Дудук сўкунати бузар бир нола,
Дарёдил само-да, илкис ситилар.
“Менга нондай зарур, қилчидай кескир,
Заҳардай мард сўзлар бўлсақ басдир”.

РАУФ ПАРФИ СУРАТИГА ЧИЗГИЛАР

Ўтдим ҳайратларнинг қабристонидан,
Сўзининг хур нигоҳи ўлдирсин мени.

*

Эй, ёмғир! Ёғавер, мине йилдан сўнг ҳам,
Мен сенинг кўнғилинга айтаман қўшиқ.
Эй қуёш! Булутлар азобини ич,
Эй, шамол, кўзингдан сизган қонлардан,
Ҳайратимнинг иси келгайди!
Эй, Осмон! Эй она, эй буюк алла,
Сен қуюқ бағримдан бошини оли!
Эй, Тупроқ! Сен қонсан, буюк ҳикматсан,
Сенга сизинаман, буюк устозим!

Эй, оҳанга! Эй оҳанга, мен осилган дор,
Қаршида турибман, якто, тахто, пол.
Сенга қурбонликка сўзларини эмас,
Авалло ўзимни атадим.

Эй, умри нурларга туташ шеърият,
Қуёш топмади-а, кўзёшдан ортиқ?
Эй, ҳаёт, борсан-ку, борсан-ку сендан,
Таралиб тургайдир овозим!

ТОЗА СЎЗ

Она сути янглиғ топ-тоза сўзни,
Қўйгим келди юрагим билан
Ҳаётнинг шонлар уйан кўзига.
Сўзиди япроқларнинг томчиларида,
Тингладим раналарнинг нафасларини.
Эндим булутларнига оҳорларига,
Тинидим ёмғирнинг муножотида.

Сукунат бағрида
ёндим хаёлни.
Аммо тупроқ зўр куй,
Энг мунаввар куй.
Дунё! Онаиман,
мен сени ташлаб,
Қайга ҳам борардим, ўзинга айт?

1-6.

Бундайлар ўнта, юзта эмас, минглаб бўлса, ажабмас. Чунки Мирзахон (мен уни укамдек суюб шундай атардим) нико- ятта дилкаш, одамшаванда, эл корига камарбаста, оқибатли, жонфидо йигит эди.

Ўзбекистоннинг Мирза Азизов оёғи етмаган бир- рор худуди, гўшаси қолмаган эди. Йўқ, телевиде- ние туйфайли ё киною телесериаллар орқали эмас, ростмана қадам ранжида этиб, қишлоқма-қишлоқ, туману шаҳар, маҳаллалар бўйлаб ҳар турли уч- расхувлар, маънавий-маърифий суҳбатлар, ке- чаларда, театр гастроллари, “кино кунлари”да ва ҳатто Россиянинг чекка Сибир ўлкаларидаги ўзбек йигит-қизлари мигрант бўлиб юрган жойларгача бо- риб, улар ҳолидан хабар олиб, мулоқот, машварат- лар ўтказиб келарди. Бир сўз билан айтганда, юрт ишига, Ватан йўқловларига, Ўртбошимиз топи- риқларига ҳаммаша “лаббай” деб тургувчи ватанпар- вар, фидойий эди. Охирати обод бўлсин!

Бунақаси камдан-кам бўлади, бунақалар бена- зир. Ҳозирку ҳали сезмайроқ турибмиз, нарироқ бо- риб Эркин Воҳиди Абдулла Орипов, Омон Матчону Анвар Обиджон, Шайх Муҳаммадсодиқ Муҳаммад Юсуф, Шайх Аловуддин Мансур, Анвар қори Турсу- новнинг, Дилбар Икромова, Абдураим Абдуваҳобов, Фатхулла Маъсудовнинг, ҳофиз Маҳмуджон Тожи- боев, Раҳматжон Қурбонов, композитор Анвар Эр- гашев, шоир Саъдулла Ҳакимларнинг ўрнини ҳеч ким босолмаётганини ҳис қилгач, қалбдан ёзириб, алам чекамиз, армон қиламиз.

Ҳа, бундай ойдин зотларни, эл корига камар- баста эзилганни, санъаткорларни ўзбекнинг онаси ҳар қуни тугавермайди...

Айнан шунинг учун қалбим зардобга тўлиб, сўнг- ги йиллар ва охириги бир неча ойдаги талафотлар- дан озурда дил билан саҳар палла қозғ қоралаб ўлтирибман...

Шу ойнинг илк кунларида Беларусдан хабар келди. Минскдаги Ўзбекистон элчихонасида ишлаб турган дўстимиз, укамиз, сиёсий фанлар до- ктори Дониёр Обидов коронавирус туйфайли вафот этибди. Шавқу завқ билан ёниб, ёлқинланиб ўзбегу беларус халқларининг маданий яқинлашуви учун дилдан хизмат қилиб юрган эди.

Учинчи апрель куни тушдан кейин қўл телефо- нимга қайта-қайта кўнғироқ бўлди, хабар юборилди. Очсам, Мирзахондан хабар: “Ассалом алайкум Шўҳрат акажон! Менга кўп ёрдам берансиз, яна бир ёрдам қилин. 18 кундан бери коронавирусуца чалиниб, Зангиотада ётибман. Саккиз кишшлик хонада – “Ачаютпта” ман гуё. Шовқин, бақир-чақир учидман. Кетиб қоладиванга ўхшайман. Бирон раҳбарларимизга айтсиз, мени шароити тузукроқ жойга ўтказиб беришсин, аёллани чақиршисин, менга Тожибар ўзи қарамаса, бошқа биров қарол- майди. Жон ака, акалик қилин!”

АРМОН

ёки шундай Ватанимиз бўлатуриб...

Титраб кетдим. Дониёрнинг бевақт ўлими алами аримай, бу хабар келиб турибди. Тўрт-беш ой ол- дин ўзим ҳам шу “тождор болои зарра”га дучор бўлганим ва йигирма кундан ортқ ҳадиқ-хаво- тирда азобли ўйларни бошимдан ўтказганим учун Мирзахоннинг фарёдини ичдан ҳис қилдим. Вазия- тини англаб, Президентимизнинг шу соҳаларга ма- сьул маслаҳатчисига кўнғироқ қилдим. У киши бе- хабаб эканини билдириб, дарҳол Зангиотадаги ка- салхона бош врачини излашга тушди. Шуқури, шу аралашувдан сўнг икки соатларга етиб-етмай хабар келди — Мирзахонни яхши шароитлик алоҳида хо- нага олишибди, аёллини чақиртиришибди. Кечроқ ўзи яна телефон қилиб, миннатдорлик билдирди. Мен “бошидан ўтказган табиб” деганларидек, ўз “таж- рибам”ни айтиб, кўкрагини ерга қаратиб ётишини тайинладим. Мирзахон шу алп гавдасига боладай содда, беғубор, ишонувчан, ҳаммага яхшилиқ соги- ни юрадиган самимий йигит эди. Айтганларимни қилибди. Аммо ўша кунлар ҳарорати кўтарилиб, ўзини ёмон ҳис қила бошлаган, боз устига қанд ка- сали бор экан, у билан қўшилиб, вазият ниҳоятда хатарли тус олган...

...Тожибар телефон қилади, йиғлаб туриб “ака,

Мирзакамни опқолайлик, ахволлари жуда оғир, врачлар ҳам умидли гап айтишмаяпти, қандлари 27 га кўтарилибди, ўпка нафас олиши 66 га тушиб кетибди. Шундаям мени аппа- ратга солишмасин, бўғилиб кетялман шундоқ ҳам, деб ту- рибдилар...”

Соат тунги ўнлардан ошган. Кимга дод деб бораман, шу пайтда... Охири, қўл телефон рақамини топиб, яна бир катта раҳбарларимиздан бирига кўнғироқ қилдим. У номини айтишим биланок, “хабарим бор, ҳар соатда бизга ахборот бериляпти, биз Самарқандда- миз, Соғлиқни сақлаш вазирли- ги уша касаллардан бевосита ха- бардор бўлиш учун Тошкентга қайтиб кетдилар, Президенти- миз шахсан ўзлари назорат- ратта олганлар, барча чоралар кўриляпти, аммо касалнинг

ахволи ўта оғир” деди.

Тожибарга кўнғироқ қилдим, айтдим бўлган гап- ларни, у овозли хабар ёзиб, шу гапларни Мирза- камга эшиттирайлик, далда бўлади деди. Мирза- хоннинг саломатлиги шахсан олий раҳбарнинг на- зоратида эканини айтиб, овозли хабар юбордим. Эртан бориб, шифокорлари билан учрашишни ре- жалаштирдим. Бироқ афсус, минг афсуски эртаси – 16 апрель куни ўлим муждаси келди... англаб-анг- лолмай қолдим, нахот ўлим олтиқ мудҳиш воқелик шу қадар осон рўй берса?! Оллоҳим! Ўзингнинг ҳук- минига бош эгизга мажбурмиз. Лекин...

Шу куни асрда Чигатой қабристонига қўйдиқ, шундоққина Раззоқ ака Ҳамраев қабрининг орти- дан қўйилди. Ҳа, бу ҳам тасодиф эмасдир, албатта. Неча йиллар Муҳимий театрига раҳбарлик қилган буюк актёр Раззоқ Ҳамраев ортида дафн этилган Мирзахоннинг улуг устозга яна бир эҳтиромидек туюлади, гўё...

Мирза Азизов ҳам актёрлик умрини Муҳимий те- атрида бошлаб, умри сўнгигача борини шу дароҳқа берди. Унинг обрўси, шаъни шўхуши учун курашди. Халқаро фестивалларга олиб борди, ёнидан маб-

лағ сарфлаб бўлса ҳам. Актёр, хизматчиларининг уй-жойи, шаҳарга рўйхатга олинishi учун елиб- юғурди, етса моли, етмаса жони дегандек, санъат- даги обрў-эътибори, машхурлигини фақат шу жа- моа манфаатлари учун нисор этди. Турли жойлар- дан таниқли режиссёрларни чақириб, спектакллар қўйдирди. Жамоанинг ижодий баркамоллиги учун жонфидолик қилди. Гоҳо, қўйинг, ўзингизни ўққа- чўкка ураверманг, барибир биров миннатдор бўл- майди деб насиҳат қилганларга ҳолу ахволни бил- дириб, кўнгил тубидаги орсусини айтиб қоларди: “Тўхтасин Жалилов, Лутфихон ая, Раззоқ Ҳамраев, Сойиб Хўжаев, Маҳмуджон Ғафуров, Ҳамза Ума- ровлар анъаналари ўлмаслиги керак, мен шу ишни қилмасам, ким қилади? Уларнинг орсуси Муҳимий театрини “Академик театр” мақомига етказиш эди. Менинг орзумим ҳам шу барча ёниб-қуйишларим бир чеккаси шу орзумим рўёбига қаратилган. Ахир шун- дай дорилармон кунларда эл-юртга хизмат қилмай, Президентга далда бўлмай, четда туриш гуноҳ-ку. Бироз йўталиб юрибман, белдаги “грижа” ҳам қий- наяпти. Лекин ўтиб кетади булар. Кераксан, кел деб турса халқ, рўх нақамолари, бормай турсам уят бўлади, андиша қиламан, ака”, — дер эди.

“Ёсин” тиловати оҳангларига дилгир ўтириб- ману, хотирамда шу гаплар, укагинаминг минбар- ларни тўлдириб: “Йиғлайвердим, йиғлайвердим — кўз олдимда Ўзбекистон доим бўл омон!” деган ота- шин қишқилари.

Қабристондаги улугларимизнинг қабр тош- ларига кўзим тушиб, яна бир фикр кўнғимдан ўтди. Санъат, адабиёт ахлининг асарияти олтимши ёшга етиб-етмай ёки озгинагина ўтиб вафот толган экан- лар... Нега шундай?

Нега бу ҳунар ойдиларининг санъати, ҳайрати учун тинимсиз олқийлаймиз, бироқ қадрига етиб, иззатини жойига қўйвермаймиз. Чекка худудми, ту- ману вилоят гавҳимликларига таниқли санъаткор, шоир-адиблар борсин деб, қўлоч-қўлоч рўйхатли ҳужжатлар чиқарамиз, бу тоифа мардумнинг ҳо- лидан хабар олавермаймиз. Сафарга жўнатувчи- лар, мутасаддилар аввал уларни тиббий қўриқдан ўтказиб, ҳолу ахволини батафсил билиб, сўнг зарур сафар анжом билан таъминлаб, йўлга йўлламай- дими?! Нима бўлса ҳам номи чиққан инсонлар ви- лоятларга учрашувларга борсаю, олио оддий фар- мойиш, баённомалар бажарилса... Боз устига ўша ҳудудларга ҳам мажбурият туйфайли “кунда-шунда”

✓ **ФИДОЙИЛИК**

ГАНЖИНА

Қўшқўприлик Раҳмон Маша- рипов хонадонига кириб борар эканман улуг устоз, бир умр илм излаб, мозий билан тиллашган, раҳбарлик лавозимларида ишла- ган, ёшларга тарих зарварақла- рини очишга қўмаклашган инсон билан илк учрашувим қай зайлда кечишини тасаввур қилолмасдим. Раҳмон ота саксон уч ёшни қора- лаб қолган бўлса-да ҳали анча те- тик, бардам, ҳар бир сўзидан до- имо ҳақиқат уфуриб турувчи инсон экан. Қўшқўпри туман маркази- даги “Гулзор” маҳалла худудида жойлашган ҳовлиси саранжом-са- ришта, кираверишда дахлизга ик- кита кресло қўйилган, биз шу ерда ўтириб узок суҳбатлашдик.

Ота узок йиллар Урганч давлат университетиде, ўқитувчилар малакасини ошириш институтида, вилоят халқ таълими бошқармасида раҳбар бўлиб ишлаган, қолаверса, тарих фанлари номзоди, Ан- тик дунё халқро академиясининг академиги, эл- ликка яқин рисола ва китоблари чоп қилинган, илм учун жонини фидо қилган инсон билан суҳбатла- шиб анча мароқли эди. Раҳмон Машарипов уни йўқлаб келган инсонларга бирдай муомала қилар, кейин ўзи ташкил қилган, бир умр йўққан хазинаси — тарих музейи томон бошлайди. Экскурсовод ҳам унинг ўзи. Уйининг тўртта хонаси — тарих музейи. Туман марказида — шаҳарда яшаб неварра-чева- ралардан орттириб, шу музейга хона ажратиб жой- лаштиргангига қўйил қоласан киши. Тўртала хона ҳам тарихий ашёлар осори-атиқалар, китоблар, фо- тосуратлар, рисолалар билан лиқ тўла. Раҳмон ота музейни рамзий равишда “Тоғмаҳал” деб номла- ган.

— Турмуш ўртоғим Ойибининг оламдан ўт- ганига 20 йил бўлди. Ҳеч кимни умр йўлдошидан эрта айирмасин экан. Менга уни йўқотиш анча оғир бўлди. Шу сабаб хотирасига муҳаббатимиз рамзи сифатида тарих музейи ташкил қилиб уни “То- жмаҳал” деб номладим. Ҳар гал музей хоналарига кирар эканман унда Ойибининг сиймосини кўрган- дай бўламан, — дейди Раҳмонберган ота кўзига ёш олиб.

Уй-музейга сиймаган экспонатларнинг айрим- лари ташқари ҳовлидан ҳам жой олган. Туманда турли соҳаларда турли йилларда ишлаган инсон- ларнинг суратлари катта қилиб ишлатилиб осиглиқ турибди. Хоразмнинг катта от араваси дейсизми, ўтган аср деҳқонларининг иш қуроллари дейсизми, темирчилик иш қуроллари дейсизми, бари-бари сизга тарихдан — мозийдан сўзлайди.

— Мана бу пирамидани рамзий равишда Хо- разм “пирамида”си деб атадим, — дейди устоз. Мана шу китоблар Хоразмнинг устунлари... Булар Ал-Хоразмий, Оғахий, Феруз ёзган китоблар. Мана

Қўшқўпри қалъасининг лойдан ишланган макети. Мана булар Қўшқўпри туманининг харитаси. Мана бу топ бешиқ онамининг қўли теккан, менга энг азиз бўлган ашёлар, — дейди экспонатлар билан та- ништирар экан устоз.

Музейга тумандаги мактабларнинг тарих фа- нига қизиқувчи ўқувчилари келиб томоша қилиб, та- рих ҳақидаги ўз билимларини бойитиб кетадилар. Музей доимо очик.

Умрини илмга, мозий тилсимларини очишга бағишлаган инсоннинг бу хайрли ишларини қўриб, беихтиёр ўйга толасан. Бир инсон эл учун, юрти учун шундай фидойилик билан жон қўйдириб, ке- рак бўлса айрим осори-атиқаларни катта пуллар эвазига сотиб олиб уй-музейга қўйиб, келажақ ав- лод баҳраманд бўлсин учун қилган экан — менчи, ўзим келажақ авлод учун нима қилдим деган фикр, ўй-хаёлингиздан ўтар экан.

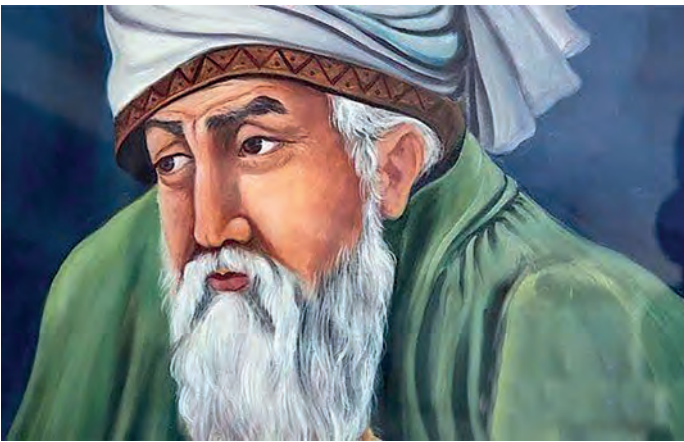
Раҳмон ака 1938 йили Қўшқўпри қишлоғида та- валлуд толган. 1956 йили ўрта мактабни, 1962 йили ТошДў (ҳозирги УЭМУ)нинг тарих факультетини та- момлаган. Ўз меҳнат фаолиятини мактабда оддий ўқитувчиликдан бошлаган. Йигирма йиллар турли раҳбарлик лавозимларида ишлаган. Тарих фан- лари номзоди. Узок йиллар ЎрДўда талабаларга тарих фанидан дарс берди. Кафедра мудир, до- цент, декан лавозимларида ишлаган. Раҳмон Ма- шариповнинг 1998 йили “Ўзбекистон” нашриётида чоп қилинган “Мозий садолари ва сабоқлари” ки- тоби Қўшқўпри тумани тарихига бағишланади.

Раҳмон Машарипов ҳали-ҳамон изланишда, та- рихий китоблар ёзиш билан банд.

— Илм — қилни қирқ ёриш, — дейди устоз би- лан суҳбатлашсангиз. Тарих ёлғонни кечирмайди, унга аниқ илмий асосланган фактлар керак. Шу- нинг учун шошмасдан изланиб, кейин бир ҳуло- сага келиш лозим. Ҳали қанча очилмаган тилсим- лар ўз тақдиротчиларини кутиб ётибди иним, шу тилсимларни очиб келгуси авлодга етказиш сиз ва бизнинг зиммामиздаги вазифадир, — дейди Раҳмон ота фахр билан.

Мақола сарлавҳасини Ганжина деб қўйдим. Чунки, Раҳмон Машарипов ташкил қилган тарих му- зейининг ўзи бебаҳо хазина ҳақиқий ганжинадир.

Болтабой Мухаммад ҚУРБОН,
журналист.

✓ **ТАФАККУР**

Ҳар нарсанинг сири Сабрдадир

- Ачиққа сабр этарсан, номи “Матонат” бўлур...
- Очликка сабр этарсан, номи “Рўза” бўлур...
- Инсонларга сабр этарсан, номи “Сабр-тоқат” бўлур...
- Тилакларга сабр этарсан, номи “Дуо” бўлур...
- Туйғуларга сабр этарсан, номи “Кўз ёши” бўлур...
- Соғинчга сабр этарсан, номи “Ҳасрат” бўлур...
- Севгига сабр этарсан, номи “Ишқ” бўлур...

Жалолдин РУМЙЙ.

✓ **ҚАЛАМПИР**

ТУРТКИ БЎЛМАСА...

Наинки ўзбек, балки барча туркийзабон халқлар адабиётида ўзининг ота- шин газаллари, қўшиққа айланган дилбар ашъорлари билан кенг шўҳрат қозон- ган мумтоз адабиётимизнинг улкан намояндаларидан бири Бобораҳим Мулла Вали ўғли Машрабга нисбатан муносиб макон қайда, дера савол қўйишининг ўзи ўнгайсиз. Аммо...

“Девонаи Машраб”, “Эшони Машраб”, “Ҳазрати шох Машраб” номлари билан машхур бўлган бобомизнинг бугунги ман- зил-мақоми қаерда? Обида, музей, кутуб- хона ёки унинг номига аталган алоҳида мажмуа борми?

Тўғри, Наманган вилоят марказида “Машраб кўчаси” бор. Аммо шоир у ердан юрганми, йўқми, буниси номаълум. Шу кў- чада, жуда ашнатиб юборилмаган бўлса-да, кинотеатр ҳам бор.

Бирок “Девони Машраб” ҳамда шу пайт- гача ўрганилмай келинган панд-насиҳат таразда битилган “Мабдан-нур” (“Нурнинг иб- тидоси”), “Кимё” асарларида ахлоқий-таъ- лимий, маърифий-дидактик ва умуминсо- ний фикрларни ифода этиб, шарқ ижтимоий фалсафий илми ривожига катта ҳисса қўш- ган алломаи замонага яхлит бир мажмуа- нинг йўқлигини қандай изохлашчи қам бил- мадик...

Аслида, чамаси бундан ўн йиллар ав- вал Наманганда Бобораҳим Машраб но- мида бог барпо этилганди. Богда музей ҳам бор эди. Бирор тул дарахт соя ташла- маган бўлса-да мажмуада Машрабхонлик тадбирлари ўтказилиб туриларди. Аммо кейинчалик бу жой тадбиркорлик субъ- ектига, аниги “Афсоналар водийси” ишти- ёрига берилди. Чунки авваллари одам- ларнинг Бобораҳим Машраб хиёбонага боришининг иложи йўқ эди. Бог чўқур- ликда қолиб кетган бўлиб, на бирон да- рахт кўкартирилди, на қадамжого айлан- тира олинди...

Шу ўринда бир ривоят: ўтган замон- ларда кекса бир чол ўғлини калтаклаб, кў- чалардан олиб ўтибди. Буни кўрган одам- лар сабабини сўрашганда: “Бу фақат ме- нинг айтган ишимни қилади, холос”, деб жавоб қайтарибди. Одамлар эса “Эй, мия- си йўқ чол, айтганингни қиларкан-у, нега савалайсан”, дейишибди. Алқисса, ота- хон ўғлини бир неча қишлоқлардан савала- б олиб ўтибди, бир хил савол ва жа- вобларни эшитибди.

Шу тариха яна бир қишлоққа боришса бир қиз аввалгилар берган саволни такрор-

бўлиб қолган санъат, адабиёт аҳлига эътибор бир- дек эмас. Ҳа-да, гала-гала қилиб юборилаётган маънавиятчиларнинг, маданият намояндаларининг кундалик ётиш-туриши, еб-ичиши бор. Кимга ёқади, ҳа деганда келаверадиган меҳмон?!
Республика Кино арбоблари уюшмаси яхши ният билан буюк шоиримиз Муҳимий ҳаётига бағиш- ланган янги бадий фильм премьерасини вилоят- ларда ўтказайлик деб “Кино кунлари” доирасида Навоий вилоятига бир неча Халқ артисти, Санъат арбоби, хизмат кўрсатган санъаткорларни йўлласса, меҳмонлар “совуқ ош”дек қабул қилиниб, премьера фильми томошасига қўйи синфлар мактаб ўқувчи- ларини олиб келиб ўтказиб қўйибди, барака топгур мутасаддилар. Қўласизми ё йиғлайсизми бу ҳолу ахволга — борсанг ҳам бир бало, бормасанг ҳам...

Фатхулла Маъсудов Хоразмга, Мирзахон эса Қашқадарё сафарига бориб келиб, шу дарда беда- вога дучор бўлиб ўтдилар. Ҳамсафарларининг ай- тишича, Қашқадарёда далаю даштини кезиб, ҳатто боғчаларгача бориб учрашувлар ўтказилибди. Мир- захон ўзи Тошкентдан кетишда бироз хасталаниб турган экан. Сафарда хуруж зўрайиб, поездда ке- ла-келгунча ҳарорат оловида ёнган. Келгач, бу га- занда вирусни аёлино боғларига ҳам юктириб, бу- тун оила ичи билан Зангиотадаги касалхонага туш- ган. Қўрингки, ўн саккиз кун деганда ҳоли ахволидан эзилиб кетиб, ёрдам сўраб мурожаат қилган...

Ҳўш, бунинг савол-жавоби борми? Маънавият, ма- даният, санъат аҳлини муаммаи ижтимоий ҳимояда саклайдиган тизим борми ўзи?! Ўртбошимиздан барча ахли адабиёт ва санъат дилдан миннатдорки, мамлакатимизда бу соҳалар ривожига фавақулда имкониятлар яратилмоқда, олий фармонху қарорлар қабул қилиниб, мухташам муассасалар барпо этил- моқда. Аммо “шундай Ватанимиз бўла туриб”, ўшан- дай гўзал муассасаларни обод этгувчиларга қуйида эътибор ўшандайми? Нахотки беистисно ҳар қуни те- левидение каналларининг камида тўрт-бештада турли сериал ва кўрсатувларда чиқиб турган, бугун Республика аҳлига таниқли қиёфани зангиоталик ши- фокорлар таниёлмаган бўлса? Жилла курса, кўздаги адабиёт-санъат аҳлини кўз қорачигидек асраб билал- лик. Ўзбекнинг онаси Фармонбичининг Соттихон ке- лини Дилбар Икромовога Абдураим Абдуваҳобовдек “шум бола”сини, Фатхулла Маъсуду Мирза Азизовини яна қачон тугаркин-а?!

Биллоҳ, кўнглимни чўктириб, таассуфларимни оловлантириб турган “гина”ларимни қозоғга туши- рим. Бу теграда ўзимни ҳам фаришта қилиб кўр- сатмоқчи эмасман. Ёши олтимшига яқинлашиб айна ижодий қамолотга эришган паллада ризқи узилган укаларимнинг хотираси олдида қамини ҳам айбдор- дек ҳис қиламан ўзимни. Нетайки, “осмон узок, ер қаттиқ”. Таскин — бир калима Қўрьон оятюю, нурили хотиралар, холос.

Шўҳрат РИЗАЕВ.

Hurriyat
Mustaqil gazeta

Бош муҳаррир		Тахририятга келган хатлар доимий эътиборимизда.	Телефон: (71) 244-32-68, 244-32-91 Тел-факс: (71) 244-32-80	Манилими: 100011, Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 30-уй. Elektron manzil: gazhurriyat@mail.ru; info@uzhurriyat.uz
Абдурасул ЖУМАҚУЛОВ		Мақола ва хабарларда келтирилган маълумотлар учун муаллиф жавобгар.	Реклама ва маркетинг бўлими: (71) 244-32-70	
Газета 2007 йил 3 январда Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 0080 — рақам билан рўйхатга олинган.		Адади: 5002 Буюртма — Г-450	Газета тахририят компьютер марказида терилди ва дизайнер Э.Ёлғоров томонидан саҳифаланди.	
Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси		Ҳажми 4 босма табоқ. Бичими — А-2. Баҳоси келишилган нархда	Топширилиш вақти — 21 ⁰⁰ Топширилди — 00 ⁵⁵	Навбатчи: Ҳ.Қодиров, Мусаҳиҳ: Ш.Убайдуллаева.
			“Шарқ” НМАК босмахонасида чоп этилди. Босмахона манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй.	

